

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

Velika noč 1949

Številka 15

Kristus je vstal! Aleluja!

BRATJE, OPERITE SE STAREGA KVASU, DA BODETE NOVA ZMES BREZ NJEGA."

Očistimo se, da se oprostimo; trpimo, da se vzdostimo. In v trdem pričakovanju je pripravil post duhove na velikonočno zmagooslavje. Dolga senca je bila potrebna, da tem svetlejša zasije luč; zbranost, da tem radostnej doni hozana; plač, da tem bolj zveni veselje.

Religiozne svečanosti obredov velikega tedna, tako polne poezije in lepote, so predvsem bogate globokega čustva. V velikem tednu preživimo ves tragičen vihar, ki hodi pred veličastnim zmagooslavjem — pred Vstajenjem.

Vsaka posameznost obredov je alegorija; vsak akt je pomembna predstava in obredi so obdržali vtis najstarodavnejše umstvenosti, znanosti, ki v njej trepeče luč božja.

Veličastna lepota polnomračno zastrtih svetlišč, resnobno tihih. Pred velikim oltarjem duhovščina, polnoštevilna, med plapolajočimi voščenicami.

Cvetna nedelja — blagoslov oljk. Doma se menjajo vejice: stare, suhe, prasketajo v ognju. Nove vejice nad posteljo in v kot za Križ!

In vsa tragedija Krista nam je živo pred očmi: od vzklikajoče jeruzalemske množice do turobnih oličnih vrhov Getzemane; od dišav alabastrnih posod v hiši Betanije do gobe, namočene v kisu in žolču pod sramotilnim lesom križa.

Resnoben, dramatičen veliki četrtak. Kristova Cerkev je poglobljena v žalost: začela je žrtev Boga Človeka. Pričenja-

jo postaje trpljenja, tja do smrti na križu. Duhovnik je med daritvijo prenesel v božji grob Kelih in sv. Hostijo, posvečeno za prihodnji dan.

In božji grob je nekaj toli živega, da očara vsakogar, tudi sivolasega starca. Življenje je, ki čuti skrivnost, prepojeno z bridkostjo in smrtjo.

Množice polnijo ceste in cerkve; zbirajo se krog božjega groba. Vse polno cvetja, sveč; orodje trpljenja: trnjeva krona, bič, škrlaten plašč, belo ogrinjalo, prtljavo Veronike i. t. d. In vse to v mistični luči, med vonjem cvetja in kadila.

Veliki petek: odkrivanje križa; tri ure trpljenja. Sedem besedi na križu.

Toda izza senc je prisijala luč, izza smrti življenje, iz sramotilnega ponižanja zmagooslavje.

Ni ga klasa, ki bi zorel, če ne razpade seme in ni resnične radosti, ki bi ne bila porojena iz trpljenja.

V soboto se prenovi vse. Odenejo se oltarji, užge plamen. Blagoslove se zrna kadila za velikonočno svečo in ž njo se prižgo luči. Spev glorie. Blagoslov vode in olja; krstni kamen, birmanska krizma.

Duhovnik odloži vijoličasto barvo in pri gloriji zapoje zvonovi.

Veličastna je cerkev in ubirajoč najveličastnejše speve slavi Večnega v Nega večni milosti.

Zunaj, izven svetlišč se širi oznanilna vest po vsej zemlji.

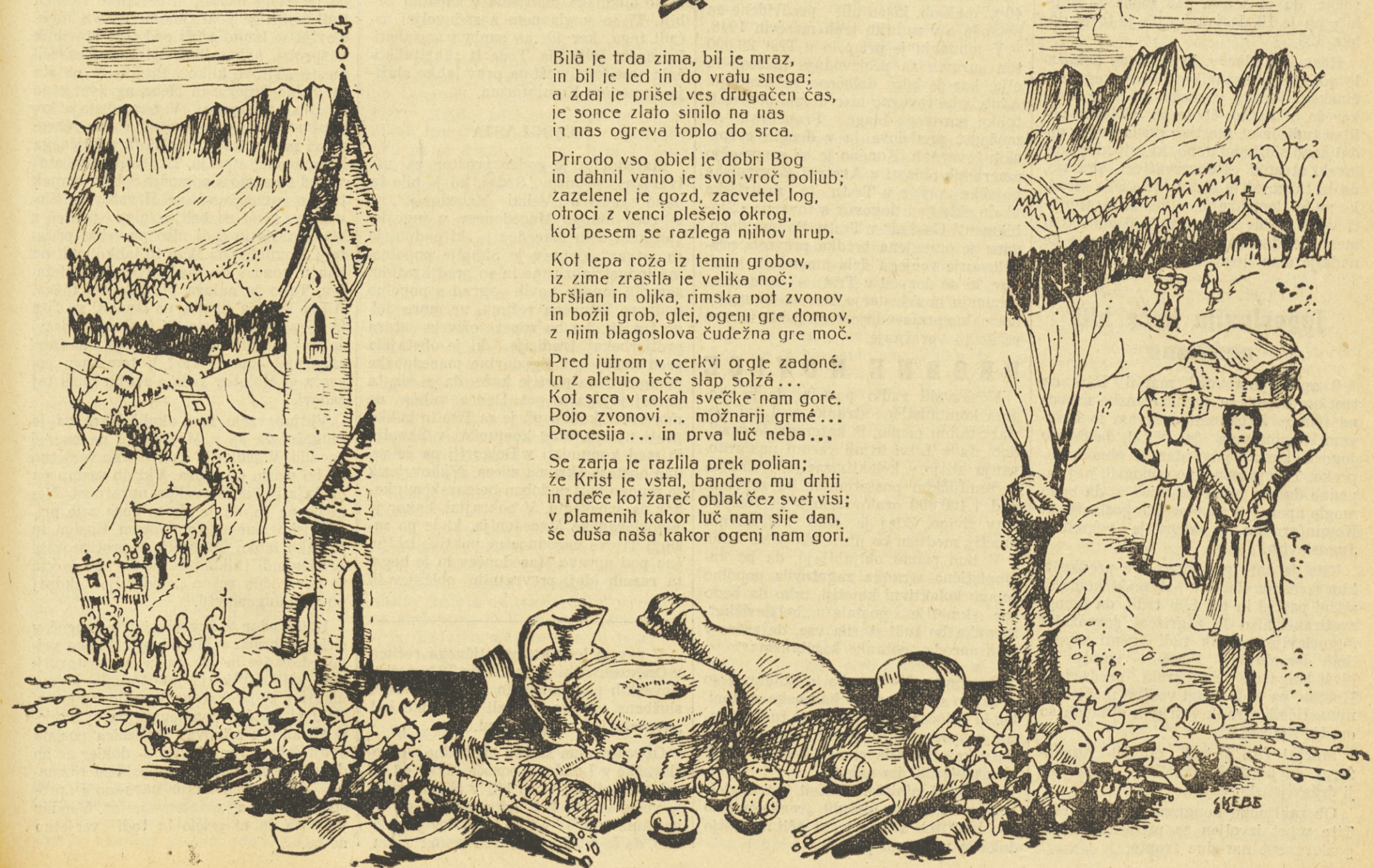
Bilâ je trda zima, bil je mraz,
in bil je led in do vratu snega;
a zdaj je prišel ves drugačen čas,
je sonce zlato sinilo na nas
in nas ogreva toplo do srca.

Prirodo vso objel je dobri Bog
in dahnil vanjo je svoj vroč poljub;
zazelenel je gozd, zacvetel log,
otroci z venci plešejo okrog,
kot pesem se razlega njihov hrup.

Kot lepa roža iz temin grobov,
iz zime zrasla je velika noč;
bršljan in olika, rimska pot zvonov
in božji grob, glej, ogenj gre domov,
z njim blagoslova čudežna gre moč.

Pred jutrom v cerkvi orgle zadoné.
In z alelujo teče slap solzá...
Kot srca v rokah svečke nam goré.
Pojo zvonovi... možnarji grmé...
Procesija... in prva luč neba...

Se zarja je razlila prek poljan;
že Krist je vstal, bandero mu drhti
in rdeče kot žareč oblak čez svet visi;
v plamenih kakor luč nam sije dan,
še duša naša kakor ogenj nam gori.

Politični pregled

Razgovori v Londonu

Zastopniki treh zapadnih velesil so podali pri konferenci za avstrijsko mirovno pogodbo v Londonu izjavo, da ne bodo zahtevali bivše nemške imovine v zapadni Avstriji v svrhu reparacij. Sovjetska zveza pa ostane pri svojih zahtevah po nemški imovini v vzhodni Avstriji. Kakor znano, je sovjetski zastopnik ponovno hotel izvedeti od zastopnikov zapadnih velesil njihovo mnenje glede vprašanja nemške imovine v Avstriji.

Ta sklep zapadnih velesil pomeni, da bo ostala bivša nemška lastnina v zapadni Avstriji, ker nočejo še bolj obremeniti avstrijskega gospodarstva, ker bi celo samo delna izpolnitev sovjetskih zahtev do skrajnosti prizadela gospodarski obstoj in plačilno zmožnost Avstrije. Do tega sklepa so nadalje prišli tudi zaradi tega, da podprejo Avstrijo v njenem razvoju h gospodarski in politični neodvisnosti. Zato tudi niso zahtevali kompenzacijskih plačil.

Na podlagi potsdamskega sklepa v avgustu leta 1945 so priznali bivšo nemško imovino v vzhodni Avstriji Sovjetski zvezi, ki se je zato odpovedala tej imovini v zapadni Avstriji.

Zastopniki štirih velesil za avstrijsko mirovno pogodbo so odločili, da preložijo svoja zasedanja do 25. aprila.

Volitve v Angliji

V teku včerajšnjega dne so sporočili nadaljnje izide občinskih volitev v Angliji in Walesu. Poročilo, ki ga je izdala britanska delavska stranka, pravi, da je izgubila njihova stranka do sedaj 336 sedežev, dobila pa jih je 83. Dejansko je torej izgubila do sedaj 253 sedežev.

Tajnik delavske stranke, Morgan Phillips, je podal k tem izgubam izjavo, v kateri je iznačil te težke izgube kot resno opozorilo, katerega ni mogoče prezreti. Po njegovem mnenju mora delavska stranka čimprej pregledati svojo organizacijo da bo lahko pri prihodnjih volitvah dosegla boljše uspehe.

Konzervativna stranka je včeraj sporočila, da je dobila 344 sedežev. Izgubila jih je 19. Dejansko jih je torej dobila 325.

Razmerje glasov, ki ga bodo pokazale volitve predsednika londonskega občinskega sveta v sredo, še ni gotovo, ker še ni znano, če se bo udeležilo volitev tudi deset mestnih poslancev s podaljšano službeno dobo, ki pripadajo delavski stranki. Konzervativci pravijo, da bi ta korak s strani delavske stranke ne bil demokratičen, ker bi ostal proti volji prebivalstva na predsedniškem mestu londonskega občinskega sveta še nadalje član delavske stranke.

Jugoslavija hoče biti nedvisna

9. aprila je govoril maršal Tito na tretjem kongresu jugoslovanske narodne fronte. Zapadnim državam in državam Kominforma je očital, da delajo jugoslovanski gospodarski obnovi zapreke. Tito je ponovno poudaril, naj zapadne države nikar ne mislijo, da bodo mogle uporabiti spor med Jugoslavijo in Kominformom za sklepanje pogodb z Jugoslavijo.

Tito je nato govoril tudi o predkratkim izvedeni čistki v bolgarski komunistični partiji in pri tem trdil, da mnogi aretiranci niso le zagrizeni sovražniki Jugoslavije, ampak tudi agenti zapadnih demokracij. Posebno sumljiv je bil bivši bolgarski ministrski predsednik Kostov, pa tudi drugi vodilni možje komunističnih strank v drugih državah so orodje Zapada.

Maršal Tito je tudi obtožil Kominform, da poizkuša zanetiti v Jugoslaviji državljansko vojno.

Ob zaključku kongresa je bil maršal Tito zopet izvoljen za predsednika jugoslovanske narodne fronte.

ČESKOSLOVASKA

Češkoslovaška obveščevalna služba javlja, da bodo iz Češkoslovaške poslali 30.000 strokovnih delavcev v Sovjetsko zvezo na prisilno delo. Ti delavci bodo zaposleni v novih sovjetskih tovarnah za orožje za Uralom. Delavce bodo vzeli iz taborišč za prisilno delo, kot na primer iz taborišč v Kladnu na Češkem in Ilari na Slovaškem. V teh taboriščih so „nezanesljivi elementi“, to je nekomunisti, ki so se pregrešili proti nedavno izdanim zakonom za zaščito republike.

ŠVEDSKA

Po poročilu Uprave za gospodarsko sodelovanje so podpore, ki jih je dobila Švedska po Marshallovem načrtu, pomagale rešiti državo težkega gospodarskega zloma. S to pomočjo je namreč bilo omogočeno Švedski izvažati razne proizvode v druge države, ki se udeležujejo obnovitvenega programa.

Čeprav je življenska raven Švedske ena od najvišjih v Evropi in čeprav je Švedska v vojni ostala nevtralna, ji gospodarske motnje med vojno in po vojni niso prizanesle. Ker so odpadli viri, v katerih je Švedska kupovala svoje potreščine — v glavnem Nemčija — je Švedska zdaj prisiljena kupovati v deželah iz območja dolarja, radi česar ima v plačilni bilanci težak primanjkljaj.

Zaradi previsokih svojih cen pa Švedska istočasno tudi ni mogla tekmovali na povojnih svetovnih tržiščih in je morala zato svoj izvoz znatno omejiti.

Švedska vlada in narod, tako zaključuje poročilo, morata zdaj izvesti energične in učinkovite mere, med drugim tudi za prihodnja leta znižati življenjski standard, povečati proizvodnjo in izvoz ter omejiti potrošnjo in uvoz iz dollarskega območja.

AVSTRIJA

Visoki ameriški komisar za Avstrijo navaja v svojem mesečnem poročilu za januar potek mednarodnega sodelovanja, ki je odpomoglo kritičnemu pomanjkanju maščob in olj v Avstriji.

„Čeprav je program Uprave za gospodarsko sodelovanje zelo obširen, so težave za nabavo in prevoz maščob tako zelo zakasnile dobavo tega blaga, da je do 3. decembra dospelo v Avstrijo le 40% maščob, ki so bile predvidene za potrošnjo v zadnjih treh mesecih 1948.“

V januarju je prispelo v Trst 20.000 ton surovin za proizvodnjo maščob in olja, kar je bilo določeno za Avstrijo. Avstrijske tovarne niso mogle predelati toliko surovega blaga. Proučevali so možnost predelovanja v drugih evropskih tovarnah. Končno je bil s pomočjo ameriških oblasti v Avstriji, Zavezniške vojaške uprave v Trstu in avstrijske vlade sklenjen dogovor s tovarno „Stabilimenti Gaslini“ v Trstu. Po tem dogovoru je omenjena tvrdka prevzela predelovanje večjega dela ameriških lesnikov, ki so dospeli v Trst v decembru, januarju in februarju, kar bo skupaj z normalno proizvodnjo avstrijskih tovarn rešilo to vprašanje.

DROBNE NOVICE

Moskovski radio poroča, da je kongres komunistične stranke v Litvi poslal Stalinu pismo, iz katerega je razvidno, da v Litvi kljub vsemu nasprotovanju hitijo v kolektivizacijo. Kulakom in zemljiškim posestnikom so zaplenili nad 1.400.000 oralov zemlje in 160.000 glav živine. Zdaj je 926 kolektivnih kmetij, medtem ko jih je bilo 1948 le 20.

V tem pismu obljublja, da bo komunistična stranka zagotovila popolno zmago kolektivni kmetiji, tako da bodo vse kmetije postale „boljševiške“. Stranka bo tudi storila vse, da zatre v srcu naroda „ostanke kapitalizma“.

Romunija, Madžarska in Bolgarija so nedavno uvedle nove kazenske zakone, ki določajo smrtno kazen tudi za razne gospodarske pregreške in za prime-re, v katerih delavci ne izpolnijo norm ali naročenih jim nalog.

Angleški minister McNeil je v angleškem parlamentu obsodil „reakcionarno vsebino“ teh zakonov, ki očitno kršijo določila mirovnih pogodb.

Nevarnost v Jugoslaviji?

ALEXANDER WERTH

II.

V vsem načelnem besedičenju med Sovjeti in Jugoslovani pred resolucijo Kominforma se je pojavilo dejstvo, ki je najbolj verjetno izmed vseh drugih: jugoslovansko vodstvo ne želi v svoji armadi nobenih sovjetskih vojaških svetovalec, ki bi se vmešavali v njihovo armado. General Arsa Jovanović, ki je bil ustreljen v preteklem avgustu v trenutku, ko je poizkušal pobegniti v Romunijo, bi bil najbrže postavljen za voditelja protititovskega gibanja. Izvežban je bil v Moskvi in je bil zato prepričan, da je jugoslovansko armado mogoče urediti po sovjetskem vzorcu. Sicer pa to še ni dokaz, da je imel mnogo privržencev v jugoslovanski armadi, kjer so „partizanske“ tradicije vse prej kot mile, dasiravno nekateri zapadni diplomati še vedno verujejo v takozvano „salonsko revolucijo“ v Beogradu, ki naj bi zrušila Tita in ki bi jo povzročila armada, če bi bilo v njej več narodnosti, kar pa je le težko predvidevati.

Druga verzija, da bi prišlo do razdora v policiji in bi se en del obrnil proti Titu, je zelo malo verjetna, dasiravno se je o tem že mnogo govorilo. Vse te govorice pa so le plod takozvane „živčne vojne“; ravno tako tudi vzdušje negotovosti okrog Tita. Tito se le redko pojavi v javnosti; kjer pa trenutno biva, pa je navadno strogo čuvana tajnost. Vse to pa zelo slabo vpliva na narod.

Če mislijo Sovjeti zrušiti Titov režim in nameravajo to doseči brez takozvane „salonske revolucije“ (: zelo dvomljiva smelost v državi s tako dobro organiziranim policijskim aparatom), potem bi jim to laže uspelo z izpodkopavanjem precej negotove narodnostne solidarnosti v Jugoslaviji med njenimi petimi različnimi narodnostmi. Če bi hoteli podžgati narodnostno mržnjo na Hrvaškem, bi verjetno uspeli z vsako igro (izvzemši sovjetsko), kajti Hrvaška ni primerno področje za kominformistično delovanje. Budno pa morajo paziti na Macedonijo in Črnogoro v teku letošnjega leta, a posebno še na Macedonijo, pa tudi na stalno nezadovoljne Skiptarje, ki so albanska manjšina v zapadni Srbiji. Ti so v glavnem nezadovoljni zaradi tega, ker jih ne zanima socialistični način življenja. Toda ti „kapitalistični“ nezadovoljneži pa prav lahko služijo namenom Kominforma.

NESOGLASJA

Macedonija je goden prostor za izzivanje nemirov. Sedaj, ko je bilo izdano geslo o „Veliki Macedoniji“, je mogoče mnogo macedoncev v jugoslovanskem delu Macedonije, ki podpirajo to „stvar“. Čeprav je Skoplje popolnoma industrializirano in so pred kratkim zgradili mnogo novih zgrad s popolno podporo Titovega režima, ne more dolgo trajati, ko bo zopet oživela stara protisrbska tradicija, ki je obstajala pred nekaj leti. Zgodovina macedonske komunistične partije kaže, da je šla ta precej vijugasto pot. Danes nihče ne more reči, koliko jih je za Tita in koliko proti njemu. Med komunisti v Skoplju in med komunisti v Bolgariji pa še vedno obstaja skrivna zveza. Njihov jezik je mnogo bolj podoben bolgarskemu kakor pa srbskemu. V pokrajini, kakor je jugoslovanska Macedonija, ki je po službi Titove narodnostne politike izključno pod upravo macedoncev in je bogata raznih idej, prevratnih običajev in

V prvem letu komunističnega režima v Češkoslovaški je zapustilo 70% češkoslovaških poslancev in konzulov svoja službena mesta, ostali pa so bili kot „nezanesljivi“ odpoklicani.

Obveščevalna služba svobodne Češkoslovaške v Londonu poroča, da je od 10 veleposlanikov, ki so bili v službi, ostal le veleposlanik v Londonu. Le 8 od 27 poslancev in 12 od 30 konzulov je sklenilo, da še služi komunističnemu režimu,

zelo mešanih lojalnosti, se lahko marsikaj zgodi.

Dimitrova Bolgarija se je izjavila za ustanovitev Balkanske federacije in proglasila Tita za svojega sovražnika. Jugoslavija pa je odgovorila, da ni proti ustanovitvi Balkanske federacije, toda tega načrta ne more sprejeti na podlagi, da si bosta Bolgarija in Jugoslavija delili oblast: Jugoslavija utemeljuje to svoje stališče s tem, da Bolgarija lahko pristopi k Balkanski federaciji samo kot ena izmed šestih članic, ne pa kot ena izmed dveh. Jugoslovani tudi izjavljajo, da je zaradi tega prišlo do nesporazuma, kateremu je sledila tudi resolucija Kominforma, češ da o Balkanski federaciji ni govora.

V tem tiči torej vzrok za nesporazum glede Pirinske Macedonije, o kateri so že preje govorili, da hočejo biti Jugoslovani združeni v jugoslovanski Macedoniji. Nasprotno pa trdijo Bolgari, češ da so prebivalci Pirinskega ozemlja predvsem zavedni Bolgari. To pa je povzročilo pri Jugoslovanih jezo in glasne proteste. „Zakaj Bolgari nočejo nikdar imenovati tega dela Pirinske Macedonije?“ „To nasprotuje Leninovim svetim načelom o samoodločbi“ in tako dalje. Stvar pa je postala še bolj zapletena, odkar se je pojavila ideja o „Veliki Macedoniji“, katero podpirajo grški komunisti, sklicujoč se na „sveto macedonsko stvar“, ter se nameravajo odreči velikemu delu severne Grčije, vključno Solunu, da s tem doprinesejo svoj delež k veliki komunistični Macedoniji. Kar koli se bo letos v Jugoslaviji zgodilo, bomo gotovo videli, če je okoli tega „grmenja“ okoli Velike Macedonije samo živčna vojna ali pa bodo nastali pravi nemiri in tako prisilili nejevoljnega Tita, da zopet izda v Skoplju odlok, katerega je svoječasnno izdal kralj Aleksander, da ohrani red in mir.

ALI SE IZPLAČA?

Danes prevladuje v Beogradu sledeče mnenje: če Kominformu ne uspe povzročiti nemirov med Titovci in protititovci, potem lahko poizkuša napraviti spor med Srbi in Macedonci. Spor, ki bi na ta način nastal, bi se lahko razširil tudi na druge pokrajine in Titova Jugoslavija se lahko zruši pod težo številnih nasprotij, nakar bi drugi možje zavzeli mesto „Titove klike“. Predvsem pa sta še vedno Žujevič in Hebrang (verjetno še živa) v zaporu. V tem obstaja kominformistična nevarnost. Če se Macedonci pod zastavo „kominformističnega komunizma“ uprejo, Tito lahko vzpostavi red ne samo s pomočjo Srbov, ampak tudi s pomočjo večine Hrvatov in Slovencev, ki si ne belijo glav preveč z Macedonijo in tudi niso preveliki prijatelji Kominforma. Vse to lahko vodi na koncu koncev do mednarodnih zapletov. Tako je naloga Moskve res težka. Ali se izplača enostavno iznebiti se Tita in njegovega režima, ki je Sovjete pravzaprav izključil iz strateškega nadzorstva nad Jugoslavijo? V tem času posveča g. Molotov večino svojih misli tej zadevi.

Vključ vsem tem okoliščinam pa je mogoče, da se v Macedoniji ne bo nič zgodilo. V sedanjih okoliščinah verjetno ne bo prišlo do spora. Vključ vsemu pa obstaja in ostane velika nevarnost. Neglede na to, da je Črna gora zelo prijateljsko usmerjena napram Rusom in jo tako lahko uporabijo v protititovski propagandi (nikdar se ne ve), pa je vse to povzročilo resno „epidemijo“ skoraj po vsej Jugoslaviji.

Edini vdor v Jugoslavijo je mogoč v siršem obsegu v Macedoniji. Vsako pripovedovanje in vse bajke o prostovoljnem vtihotapljanju madžarskih komunistov v Vojvodino pa je malo verjetno. Tudi ni logično domnevati, da bi Sovjeti ali katera njihova zavezniška poslala svoje čete v Jugoslavijo — dokler ne bo državljanska vojna v popolnem razmahu — in seveda kakor navadno s „prostovoljci“ in z „neintervencijo“. Vendar do tega še ni prišlo in tudi verjetno ne bo.

Skrivnosti rdečih procesov

Posebni dopisnik britanske poluradne agencije „London Press Service“, Ewer, razglablja v enem zadnjih člankov o tem, kaj žene obtožence pri raznih rdečih procesih do nerazumljivih priznanj in strahotnih samoobtožb.

Nič čudnega ali nenavadnega, pravi omenjeni časnikar, ni v tem, da kdo, ki so ga postavili pred sodišče, prizna, da je kriv. Tudi ni nič čudnega ali nenavadnega, če se kdo odpove načelom in sodbam, katerih se je poprej navdušeno oklepala.

Pač pa je nekaj čudnega, nenavadnega in celo pošastnega v dolgočasni zaporednosti, s katero si slede priznanja na raznih procesih v Sovjetski zvezi ter v njenih podložniških državah. To neskončno ponavljanje enega samega vzorca je nekaj, česar zdrava človeška pamet ne more razumeti.

Stvar poteka takole: Osumljence primejo. Zapro jih v ječo za tedne in tedne in jim ne dovolijo nobene zveze z zunanjim svetom. Potem jih privedejo pred sodišče, ko so prej z umetnim propagadnim napihovanjem ustvarili primerno razpoloženje za proces. Obtoženci priznavajo vse in njihova priznanja so vedno natančno tako, kakor je to potrebno za propagandne in politične namene prizadetega komunističnega režima.

Če se taka stvar zgodi prvič ali drugič, je še kar verjetno. Toda če se ponovi desetkrat in stokrat, pa jim ne more več verjeti živa duša. Nikomur ne pride več na um, da bi se kaj takega moglo zgoditi po naključju. Vsakdo prihaja počasi do prepričanja, da se za temi priznanji skriva točno premišljen načrt, sestavljen po političnih potrebah oblastnikov.

Značilen primer za to je primer prof. Ramzina, ki so ga sodili v Sovjetski zvezi leta 1930. Ramzina, ki je bil odličen sovjetski inženir, in že 4 druge strokovnjake so obtožili sabotaže. Na razpravi so vsi izpovedali presenetljive stvari o fantastičnih zarotah, ki so jih baje kovali. Kot svoje zaveznike v tujini so imenovali slovitega francoskega politika Poincarrea, petrolejskega kralja sira Henryja Deterdinga, polkovnika Lawrencea v Arabiji in druge. V Sovjetski zvezi pa so jim po lastnem priznanju pomagali ostanki menševiške stranke, ki jo je Stalin tedaj hotel za vsako ceno likvidirati.

Vseh 5 obtožencev so obsodili na smrt. Potem so jih pomilostili, nato izpustili in Ramzin je leta 1943 dobil celo Stalinovo nagrado za znanost. Vse to nam priča, da je boljševiški vladi tedaj šlo le za to, da bi na višku boja proti menševikom dobila od vidnih ljudi priznanja o zarotniškem delu te stranke, o njenih izdajalskih zvezah s tujimi kapitalističnimi politikami in gospodarstveniki ter pod to pretvezo lahko z vso silo udarila po njej.

Toda primere, ki so prišli za Ramzinovim procesom, je bilo vedno težje in težje razumeti. Priznanja boljševiških prvakov na velikih očistevalnih procesih leta 1938 niso nikomur rešila življenja ali mu vrnila svobodo. Ta priznanja so dali močje, ki so vse življenje bili državni prevratniki. In niso samo priznavali, marveč so izpovedovali še druge stvari.

Rykov, ki ga je Lenin sam izbral za svojega naslednika v predsedstvu sovjetske vlade, je stokal: „Vsi moji bivši pomočniki in podporniki naj vedo, da sem izdal vse, katerih sem se le mogel spomniti.“

Rakovski, ki je bil dolga leta sovjetski poslanik v Londonu in Parizu, je dejal: „Zagrešil sem najstrašnejše zločine proti državi. Jaz sem dvojni vohun.“

Obtoženci so skušali glavno krivdo zvrniti drug na drugega. Stari tovariši iz revolucije so tako sodili sami sebe, vsak pa je poniževalno prosil milosti zase.

Vsakomur, ki je te može poznal, kakor sem jih poznal jaz, se mora tako ravnanje zdeti zlagano, če ga primerja z značajem teh ljudi in z njihovo osebnostjo, kakršna je bila, preden so pre-

bili 12 mesecev v ječi sovjetske politične policije. A vendar so oni vse to res storili. O tem ni dvoma, saj je razprava proti njim bila javna.

Kako so jih torej mogli pripraviti do tega? Kaj je te, nekdanj pogumne in drzne revolucionarje spremenilo v ponižave obtoževalce samih sebe in lastnih tovarišev?

Tako se je svet spraševal leta 1938, spraševal se je nešteto krat pozneje in se danes sprašuje ob primeru kardinala Mindszentija ter bolgarskih protestantskih pastorej.

Res je, da niso priznali krivde prav vsi ljudje, katere so obdolžili veleizdaje, vohunstva ali drugih „protirevolucionarnih zločinov“. Kadar se to ni zgodilo, so jih največkrat sodili na skrivaj ali pa so jih likvidirali naglo kar brez sodbe. Takim ljudem niso dali prilike, da bi se bili borili zase pri javni razpravi. Maršal Tuhačevski in 7 drugih generalov, ki so jih na tistem postrelili leta 1937, so najbolj značilen takšen primer.

Drugače pa je že skoraj nespremenljivo pravilo, da v deželah, kjer vladajo komunisti, vsak človek, ki so ga javno obtožili političnih prestopkov, tudi prizna, seveda po določenem času, ki ga je prebil v ječi. Edina izjema je bolgarski socialistični prvak Nikolaj Petkov. Toda ko so videli, da Petkov ne mara priznati, marveč da on obtožuje režim, so razpravo hitro ustavili, kakor spuste na odru naglo zastor, če se je pri igri kaj zataknilo, ali zgodilo kaj nepričakovanega.

Prav enoličnost, ki jo doživljamo pri vseh rdečih procesih, nas spravlja v takšno začudenje ter vzbuja v nas grozo. Je to sicer nekaj, kar bi se lahko zgodilo po naključju. Ni pa mogoče in

še manj verjetno, da bi se zgodilo prav vsakokrat.

Sklep, ki se nam ob vsem tem vsiljuje, je neizogiben. S temi ljudmi se mora v ječi goditi nekaj, kar jim zlomi voljo in odpornost; kar jih naredi voljne, da izpovedo vse, kar koli zahtevajo od njih. Ne pušča pa to ravnanje na njih nikakih vidnih zunanjih sledi.

Lahko da jim dajejo kaka mamila, dasi nimamo o tem nič zanesljivih dokazov. Skoraj gotovo pa je — in za to so dokazi, da jih počasi, a vztrajno in dosledno duševno mučijo.

Za to imamo tudi pričo. Ta priča je bolgarski kmečki voditelj Peter Konev. Tega so prijeli v juliju leta 1946. Zaprt je bil 3 mesece. Ko je vse priznal, kakor so hoteli, so ga izpustili, pozneje pa so ga znova zaprli. Kaj je zdaj z njim, ne ve živa duša.

Toda tisti čas, ko je bil med eno in drugo ječo prost, je napisal izpoved o tem, kaj so delali z njim v zaporu. Tri tedne je stradal, vsak dan je dobil samo nekaj drobtin kruha in nekaj kapelj vode. Potem so ga 5 dni zaporedoma zasiljevali. Ves čas med izpraševanjem je moral ure in ure stati vklejen, ne da bi mu bili dali jesti ali piti. „Peti dan — pravi njegova izpoved — so me zlomili, da sem se zgrudil. Potem so me odnesli nazaj v celico.“ Z nepretrganimi zasliševanjem, ki traja dneve in dneve, človeka telesno, duševno in moralno popolnoma stro. Postane docela brezbrizen do lastnega življenja in do svoje usode. Hrepeni samo še po tem, da bi bilo vsega konec in da bi se zgodilo kar koli, kar bi to strašno muko in trpljenje olajšalo.

V tem duševnem mučenju, v tem popolnem zlomu človekovega duha in telesa — v tem tiči najbrž vsa strašna skrivnost rdečih procesov, naj jih prirejajo v Sovjetski zvezi, na Madžarskem, v Bolgariji ali v Titovem „carstvu“.

CHESTER WILMOT:

Lik maršala Montgomeryja

(Chester Wilmot, ki je bil eden vojnih dopisnikov BBC, je bil med vojnim pohodom 1944-45 v zahodni Evropi v tesnem stiku z maršalom Montgomeryjem)

Ko se je razvedelo za novo imenovanje maršala Montgomeryja, je list „Manchester Guardian“ priobčil kritiko, v kateri je poudaril, da je Montgomery „težak sodelavec“ ter da „ni bil nikoli izdelovalec načrtov“. Naslednji dan pa je znani člankar lista „News Chronicle“ A. J. Cummings priskočil v Montgomeryjevo obrambo ter zapisal: „V vsej Evropi vstevši Sovjetsko zvezo, uživa danes Montgomery večji sloves kot pa kateri koli drugi zavezniški vojak. Je najboljši poveljnik, kar jih je Velika Britanija imela izza Wellingtonovih časov. Res je mogoče sicer, da je težko delati z njim. Toda kot vojak je genialen, originalen ter ni le vedno vedel točno, kaj hoče, temveč je tudi poskušal z vsemi sredstvi pripraviti sebi odgovarjajoče in predpostavljene, naj se oprimejo njegovih jasnih in točnih zamisli. Njegov razum ni zatemnjen z zastarelimi vojaškimi pojmi, temveč gleda vedno naprej. V novi nalogi, ki mu je zaupana, danes nima tekmecev.“

Slišali ste zdaj dve čisto nasprotni mnenji. Katero je pravilno? Imenovanje ni imenovanje na poveljstvu na terenu, temveč bo Montgomery „stalni vojaški predsednik komisije vrhovnih poveljnikov“. Besedi „predsednik“ in „komisija“ kažeta na mesto, ki ni primerno za aktivnega in borbenega Montgomeryja. Toda po mojem mnenju je to mesto v sedanjem trenutku njegove življenjske kariere zanj primerno. Na osnovi katerih posebnih lastnosti tega človeka pa prihajam do te sodbe?

Za začetek bom omenil tri lastnosti. Prva je skrajno zaupanje v samega sebe ter zmožnost, da vliješ to zaupanje tudi v druge. Druga je njegova izredna jasnost duha ter zmožnost, da spravi najzapletenejše probleme na enostavnejše izraze. Tretja je njegova sila vo-

lje ter prepričanje, da je sila temelj svobode. Večkrat sem ga slišal praviti: „Moramo biti močni. Do druge svetovne vojne je prišlo, ker smo bili slabi, ker nismo imeli poguma, da bi že od vsega početka pokazali pest.“

Običajno štejejo Montgomeryja za moža dejanj, toda je predvsem mislec, analitik, proučevalec vojn in strategije. Tu tiči skrivnost njegovega uspeha. Preden se je povzpел do vrhovnega poveljstva, je že bil mojster v vojni umetnosti in znanosti po zaslugi globokega študija vseh vidikov vojne. Montgomery je bil med vsemi britanskimi častniki svoje generacije najizkušenejši v vojaških zadevah ter je iz svojih spoznanj prišel do filozofije dosledne in disciplinirane bitke. Ko je prevzel poveljstvo na terenu, se je študent spremenil v učitelja. Tako kot poveljniku bataljona kakor kot vrhovnemu poveljniku je bila njegova prva misel ta, da bi svoja spoznanja prenesel na čete. Ko je bil poveljnik VIII. armade, je pred bitko pri El Alameinu učil svoje vojake s konferencami in knjižicami, z vajami in praktičnimi poizkusi, kot niso bili vežbani še nikoli poprej. Od El Alameina pa do konca vojne ni nikoli prenehal vztrajati z manjšo odločnostjo na vežbanju, niti ni nikoli pognal svojih čet v ofenzivo, preden niso bile pripravljene.

Med svojimi borbami je Montgomery vodil vojaške operacije iz majhnih taktičnih poveljstev v bližini fronte, kjer je bil, živeč pod šotorom ali v stanovanjskem avtomobilu, v stalnem osebnem stiku s svojimi podrejenimi poveljniki. Tri do štiri ure na dan je preživel v samotni, premišljuje o teku bitke in o razvoju svojih lastnih načrtov ter misleč vedno na nove in bodoče razvoje. Ob koncu vojne je napisal: „Brezpogojno nujno je, da se vrhovni poveljnik ne pusti preplaviti z detajli. Vrhovni poveljnik mora posvetiti velik del svojega časa razmišljanju in premišljanju. Zadev svoje vojske naj ne obravnava v

zgodnjih jutranjih urah ter je dobro, da gre po večerji spat.“ Ta svoja načela je izvajal tudi v praksi ter hodil spat ob 10. zvečer, pa čeprav je imel važne goste kot na primer Churchilla. Ena njegovih najpomembnejših lastnosti je svojstvo, da se lahko izloči in zbere. General de Guingand, ki je bil načelnik njegovega glavnega stana od El Alameina naprej, se je o njem izrazil: „Montgomery ima za vojaka idealni značaj. Ničesar ga navidezno ne skrbi; sprejema odgovornosti, ne da bi trenil z ocesom. Ko mora rešiti kak problem, si vzame čas, da ga prouči. Iz problema odstrani vse odvišno ter pusti na problemu le resnično bistvene činitelje. Poenostavi vsako stvar v takšni meri, ki je nisem videl nikoli pri nikomur drugemu. Nekateri pravijo, da poenostavlja preveč. Z določenega stališča je to sicer res, toda sadovi, ki jih takšno delovanje rodi, so neprecenljivi.“

Zmožnost jasnega mišljenja in hitrih odločitev je napravila iz Montgomeryja velikega načrtovalca. Nič ni prepuščal slučaju, kljub temu pa se ni brigal nikoli za podrobnosti, ki jih je puščal svojim podrejenim, ter je označeval vedno svoje načrte tako jasno in točno, da ni puščal niti najmanjšega dvoma o tem, kaj prav za prav hoče. Lahko je izdeloval svoje načrte za precej časa naprej, ker je vedno točno vedel, kaj hoče storiti. Dva meseca pred izkrcanjem v Franciji je Montgomery na sestanku višjih poveljnikov sporočil, kako si zamišlja izvedbo bitke od obale do Pariza. Bistvena značilnost tega njegovega načrta je bilo stališče, da morajo Nemci sami pripomoči do svojega poraza s tem, da bodo osredotočili svoje rezerve na napačnih točkah. Strategija, ki jo je Montgomery obrazložil tisti dan, je bila točno izvedena, pa naj danes pravijo nekateri njegovi ameriški kritiki, kar hočejo. Medtem ko je vršala bitka za mostišča in je izgledalo, da hočejo Nemci vztrajati, so Montgomeryja energično pozivali, naj spremeni svoj načrt, toda on tega ni hotel in je triumfal. V svoji knjižici „Načela vojne“ je zapisal: „Sovražnika moramo pripraviti, da pleše po zvokih naše glasbe ter da je prisiljen reagirati, kakor mi hočemo.“ Z uporabo tega načela si je Montgomery pridobil zmage, toda le mojstrska roka je znala izvesti ta načrt.

Ker ima popolnoma jasen razum in ker je gotov uspeha, mu pač ni bilo težko vlti zaupanja in navdušenja v svoje čete. Njegovo pravilo je bilo: „Vsak vojak mora vedeti, preden gre v bitko, kako se ta bitka včlenja v splošni načrt.“ Skrbel je tudi zato, da so ga njegovi vojaki videli in spoznavali. Pred vdorom v Francijo je govoril vsaki enoti, ki se je morala izkrcati v Normandiji; govoril pa ji je enostavno z direktnimi in osebnim načinom ter v tistem mrzlem toda zaupanja polnem tonu, ki je tako značilen za moža. Njegovi vojaki so verovali v njega, ker je on zaupal vanje in ker jim je pojasnjeval svoje načrte. Vsak uspeh pa je le še podvojil zaupanje. Nekateri njegovih kritikov so dejali, da Montgomery ne napade toliko časa, dokler ni siguren zmage. To je res, ter je nov dokaz njegove zmožnosti. Montgomery je tak mojster strategije, da si lahko dovoli luksuz čakanja. Medtem ko je dovrševal svojo pripravo, je ohranil svoje sile tako dobro razvrščene, da je lahko uničil vsak sovražnikov poskus preprečenja svojih načrtov. Rommel ga je hotel prehiteti dvakrat v Afriki in enkrat v Normandiji. Vsakokrat pa se je moral umakniti pobit. Ko pa je bil Montgomery pripravljen, je napadel in ga porazil.

Ko se je Montgomery enkrat odločil za kaj, se je tega sklepa skoraj trdovratno držal. Zaradi tega svojstva je bil precej nestrpen do mnenj, ki niso soglašala z njegovimi, kar je v zadnjem obdobju vojne v Evropi privedlo do nekaterih trenj z drugimi poveljniki. Vendar pa sem opazil, da je od takrat Montgomery uglasil svoje vogale ter postal nekoliko bolj potrpežljiv in spravljen. Niso se pa spremenila njegova velika svojstva, zaupanje v samega sebe, jasnost duha, sigurnost odločitve, točnost preračunavanja in vestnost v izvežbanju. Mislim pa, da bodo države podpisnice bruseljskega pakta spoznale, da so takšna svojstva zelo koristna v človeku, ki je glavni organizator obrambe Zahoda.

Nekoliko čudna zgodba

Otroci! To, kar vam bom zdaj pripovedoval, se je zgodilo takrat, ko sem bil še zelo majhen. Tako majhen kot vi ali pa še manjši. To pa vem, da sem že nosil hlače. Tudi to vem, da je bilo o veliki noči. Nikoli drugače bi žalost ne bila tako velika ne sramota večja.

Od naše vasi do fare je uro hoda. Eno uro v šolo, kar je bilo posebno lepo. O tem vam bom drugič pripovedoval, če se mi med tem črnilo ne posuši. Eno uro smo imeli tudi v cerkev. To je bilo še lepše. Bili smo praznično oblečeni, poslušali smo petje in gledali svetnike.

Najlepše je bilo na veliki teden in na veliko noč. Vsak dan, tudi po dvakrat na dan smo šli po tisti lepi poti preko pobočij hriba. Globoko pod nami je šumela reka, narastla od pomladnih povodnj. Visoko nad nami je šumel v pomladanjem vetru goli gozd.

Na cvetno nedeljo smo šli isto pot z oljčnimi butarami, ki so bile z bršljanom opletene, vmes pa vrbove in leskove šibe z muckami, a na njih privezana jabolka. Nato so naredili božji grob. Dva huda rimska vojščaka sta ga strazila. Tako grdo sta gledala, da sem se tiho bal, da bosta Jezusa ukradla ali mu kaj hudega naredila, nikari da bi ga čuvala. Zvonovi so utihnili, hrestalica se je oglasila v stolpu, strežnik je z ropotuljo šklepetal pred oltarjem... Na veliko soboto smo po cerkvenem opravilu pritaknili gobe k ognju pred cerkvijo in divjali domov kot večje, da je mati upihala velikonočni ogenj...

O vsem tem vam ne bom pravil. Povedal vam bom zgodbo o hlačah, ki se je pripetila na veliko noč, ko je bilo treba iti v temi k maši, se udeležiti vstajenja, procesije, se vrniti domov, otešati z drobljancem blagoslovljenega kruha in sprejeti pirhov od matere. Vsako jutro je bilo težko prezgodaj vstati, na veliko noč je šlo lažje. Ždel sem v listju in spal le ze enim očesom, z drugim sem bdel in čakal, kdaj me oče pokliče. Zaslišal sem svoje ime, listje je zašumelo, prikazala se je kuštrava glava, še pred očetom sem bil v veži. Vode se nikoli nisem bal. V mrzli sem se umival, le z veliko naglico. Včasih so mi dejali: „Tako se muca umije.“ Na veliko noč sem se umil malo bolje ko muca, segel sem z roko celo do ušesa in po vratu. Preoblekel sem srajco, v skrinji so ležale praznične hlače. V polmeti, ob brlivki sem jih popadel in... Tu moram pa še nekaj drugega omeniti.

Odkar sem bil dobil prve hlače pa do tedaj, da sem zrastel, so mi vedno delali krojači po očetovem naročilu zelo velike brgeše. Sprva so bile take, da bi bila šla dva taka dečaka vanje, spodaj pa sem jih moral zavijati dvakrat ali trikrat ali pa sem jih zmašil v škornje, da so se mi od kolen do pasu nabirale v gostih gubah. „Da jih fant ne bo urastel,“ so dejali. No, fant je hlače kljub temu urastel. Jedva sem se zavedel, jih ni bilo treba več zavijati, postale so mi tesne in prekratke, dokler se niso olupile raz mene. To se je v mojem življenju nekajkrat ponovilo.

Tedaj, ko so bile hlače še za cerkev

Vstajenje

Velika noč, spomin vstajenja... življenje dviga se iz tal, ponavlja čudež se stvarjenja, vse vstaja, ker Gospod je vstal.

Krilatci so prispeli v svate, prepevat vigredi za god; radujejo se zarje zlate, ker smrt premagal je Gospod.

Kako prijetno sonce sije na cvetje trat, na slednji krov! — Ljubezen vence zmage vije in zemlja pije blagoslov.

Ljubezen je poslanka božja, pred njo sovraštvo trepeti, zmaguje slavno brez orožja, še v grobu smrti ne pozna.

O naj že ljubko se nasmeje še tam, kjer mrak še ni končan! Vsa srca skoro naj ogreje ljubezni žar — Vstajenja dan.

Limbarski

spodobne, so bile zmeraj zelo široke. Nosil bi jih bil vedno za petami, če bi naramnic ne bil imel. Vendar pa so mi take hlače bile povšeči. Imele so veliko prednost, da jih ni bilo treba odpenjati ne zapenjati. Kadar sem jih prvič oblekel, sem jih tudi zapel. Dokler jih nisem urastel, se to ni več primerilo. Če sem hlače slačil, sem vrgel naramnice raz ramen, hlače so samo padle do petá. Kadar sem jih oblačil, sem vtaknil noge v hlačnice, potegnil navzgor in obesil naramnice. Dva hipa in bil sem oblečen. Stopil sem v škornje in nisem pazil, če sem obul levega na desno nogo in nasprotno.

Tako sem storil tudi na veliko noč. Le z večjo naglico. Bal sem se, da prej pride sosedov Andrejček, ki je obljubil prinesiti baklo. Jutro je bilo namreč zelo temno. Nenadoma so se okna živo zasvetila, Andrejček je klical, treba je bilo iti.

Tako smo šli. Jaz in Andrejček naprej, moj oče in sosedovi zadaj. Bilo je lepo. Boga sem hvalil za temno jutro, da smo lahko nesli tako lepo gorečo baklo s seboj. Vse okrog je bila globoka tema. Iz vasi so se oglašali zgodnji petelinji klici. Redke zvezde so gledale z neba. Bakla je svetila ko podnevi, dolge sence so rastle in plesale pred nami.

Šli smo po strmeh klanec, v katerem je stalo gosto visoko drevje po obeh straneh, ko me je poklical oče:

„Ti — kako so narejene tvoje hlače? Ali te ne tiščijo?“

„Ne,“ sem dejal.

Šel je za mano, gledal v moje noge in opazil, da nekaj ni v redu.

„Zakaj ti pa tako čudno opletajo okrog nog? Čakaj, da vidim.“

Bil je strašen trenutek. Četrť ure od doma, sredi radosti, da grem k velikonočni maši in procesiji, od svitu bakle, je oče vpričo sosedov ugotovil, da so moje hlače narobe oblečene. Nisem mogel verjeti, vendar je bilo res. Sedalo sem nosil spredaj, gumbi so bili zadaj. Videl sem črno pred očmi. Oče se ni mogel ubraniti smeha in jeze, še bolj sramote.

„Ali te ni sram?“

Seveda me je bilo sram, a zinil nisem nobene. Stal sem kot kol v plotu, sosedovi so se smejali.

„Naj stopi ob pot in naj hlače obrne,“ je dejal nekdo.

„Nič,“ je rekel oče trdo, ki bi bil sam to nasvetoval, če bi se ne bilo zgodilo tako sramotno pred drugimi ljudmi. „Naj ve za drugi! Domov naj gre!“

Kakor da me je kdo oropal za celo leto življenja, mi je bilo pri srcu. „Saj... saj...“ sem zajeceljal.

„Domov pojdi!“ me je prekinil strogi očetov ukaz.

Obrnil sem se in se opotekel po klanec. Nisem opazil teme, nisem občutil strahu. Velika žalost in osramočenost sta šla za menoj. Z vrha klanca so prihajali za menoj glasovi, svetloba bakle se je v medlih pramenih igrala daleč v vrhovih dreves...

Tak sem, da zlepa ne vržem puške v koruzo. Preden sem prišel domov, sem sklenil, da se vrnem in baklo dohitim. V izbo se nisem upal. V veži sem se stisnil v kot, sezul škornje in popravil, kar je bilo zgrešenega. Pri tem je nekaj zaropotalo. Preden je babica, ki je varovala dom, utegnila pogledati skozi vrata, sem že izginil okrog vogala. Bežal sem proti koritu, mimo sosedove hiše, po klanec. Skozi temo, med drevjem, po samoti. Jedva sem utegnil postati in pogledati, kje je bakla. Zadnji njen blesk sem ujel, nato je izginila okrog hriba. Tako bridko me je stisnilo pri srcu, da bi bil zajokal.

Nenavadno dobro sem poznal pot. Kot beli plamenčki je blestelo kamenje pred menoj. Pod nogami so se kresale iskre. Zvezda se je utrnula in zatonila za bližnjo goro. Nikogar ni bilo v bližini, ne pred menoj ne za menoj. Znoj mi je lil po čelu, v prsih je sopihalo kot sto mehov, v licih je gorel ogenj. Padel sem, obrisal roke ob hlače, a tekel dalje.

Takrat sem bral že hude povesti, turške povesti. O strahovih sem slišal vsa, ko zimo, o duhovih vsak večer. Bilo me

je strah, da si nog nisem upal držati pod klopjo in so mi v mraku vselej mravljinici lezli po životu. Tistega jutra so mi hudički užigali iskre pod nogami, mi nastavljali veje, zbijali klobuk z glave. Pot do cerkve so mi nategnili tako, da se mi je zdela neznano dolga, kot da sem jo trikrat znova začel.

Slednjič... Prišel sem na zadnji obronek. Vidna je bila cerkev. Vsa razsvetljena kot bajen grad je stala na holmu. Zvonovi so peli. Zadnja luč je prišla do cerkve in ugasnila. Tekel sem že zadnji kos poti...

Ko sem prišel do cerkve, se je bilo že začelo opravilo. Orgle so vriskale, pevci so peli, luč se je pretakala na trato pod cerkveni zid. Nekaj časa sem stal, že sem se hotel vrniti. Tiho kot tat sem se nato splazil v zakristijo. Želel sem, da me nihče ne vidi. Zakristija je bila polna, ljudje so se ozirli.

Po prstih sem se mislil prikrasti med ostale šolarje pred oltar. Toda — vse mi je šlo po krivi poti. Na pragu sem se spotaknil, zaropotalo je. Pravkar sem

Sin piše materi za Veliko noč

Vprašaj me, draga mati, v pismu, kdo je z menoj v bolnišnici? Z menoj so večinoma bolni delavci, v veliki sobi z več steklenimi vrati, a pred vrati so dolge verande. Tako, glej, mati, spimo, a nad nami vso noč stojijo zvezde ali pa se mešajo vetrovi z oblaki.

Sicer smo, draga mati, utrujeni od mirovanja in ležanja. — V sosednji postelji, kraj mene, leži delavec, ki že kar pet let boleha; drugi pa dve leti, tretji tri in tako po vrsti, drug za drugim. Tukaj, mati, ne merimo bolezni z dnevi in tedni — nego kar z leti. Pa se zavedamo tega; zavedamo se, da vse, kar pričakujemo, pričakujemo od miru, od vremena, od Boga.

Mnogo bolnikov prihaja in odhaja, ker nihče noče več zanje plačati; pa se bolni in bedni vračajo v svoje siromaštvo, v družino, če jo imajo.

Najtežje, mati, mi je bilo v prvih dnevih na večere, ko so misli prišle z mrakom, ko molitve, izročene Bogu, niso utešile duše; ko so se svetile zvezde in je bila mesečina na verandi; ali ko je bičal streho dež in je tulila burja. viharim morjem

Ali draga mati, tudi to se je končalo! V teh bližnjih dneh pa sem doživel čudeže in moja radost je brezmejna. — Mati, v neki sobici, v naši bolnišnici, živi Kristus v skromni, čisti hostiji. In ko me vprašaj, kdo je z menoj v bolnišnici, Ti javljam še radostno vest o tem svojem novem življenju: jaz, mati, glej, živim s Kristusom pod isto streho!

Glej, draga mati, ta misel me je tako pretresla, da sem vesel ko dete in ves vznemirjen in ne vem, komu bi razodel svoje veselje. Pa ga sporočam jutranjim zvonovom, sporočam ga megli in vetru. Le bojim se, da ga ne povem ljudem. Tebi prvi, glej, ki si vsa v skrbeh zaradi mene, zakaj sem že tako dolgo v bolnišnici, to povem. Mati, ali pojmiš veličino teh besed: jaz živim s Kristusom pod isto streho?

Zdaj so moje noči in ure najhujših bolečin — zaeno najlepši trenutki mojega življenja; polni so svetlobe, polni so lepote. In kadar vse potihne, ko se umiri bolnišnica, ko zadremlejo bolniki, zdravniki, sluge in častite sestre, po hitim, da nihče ne ve, v duhu k Njemu, svojo dušo mu razkrivam, z Njim se pogovarjam. Prosim ga za vse trpeče: prosim ga za vsakega, le ne nič zase, ker meni pod to streho ni ničesar treba: jaz živim, o mati, s Kristusom pod isto streho!

Vidiš zdaj pač, draga mati, da je odveč vsa tvoja skrb, ko mi praviš: „Sinko dragi, kako je tebi, piši, s kom živiš, mi vsi smo v skrbeh zaté...“ Ne boj se, draga mati, Bog je tu z menoj v

se pobral, ko se je župnik obrnil od evangelija in me premeril z dolgim pogledom.

Petja, vstajenja, goreče svečke, ki sem jo držal v rokah in procesije v jutranjem mraku okrog cerkve nisem tako užival kot druga leta. V veliki praznik je kanil dogodek s hlačami kot črna packa na papir: bolj kot sem ga brisal, bolj se je mazal.

Po opraviilu smo šli šolarji skozi zakristijo, župnik se je nagnil do mene: „Ti, zakaj si pa zamudil?“

Od naše hiše niso nikoli zamujali maše, tem manj, da bi s takim ropotom naznanjali svoj prihod v cerkev. Sam ne vem, kaj sem zajeceljal. Kaj pametnega gotovo ne.

Še dobro, da smo dečki po maši bežali domov kar preko polja, preko gozda, kakor je kdo hitreje vedel in znal. Ni bilo časa, da bi mi kdo nagajal, če je tudi že vedel o tem.

Ko mi je mati podajala pirhe, me je pogledala z dolgim očitajočim pogledom; dejala ni besede.

Le oče je zinil: „Palico si zaslužil, ne pirhe. Kdo je bil tako zaropotal pred oltarjem?“

Molčal sem. Molčali so tudi drugi. Taka sramota ni, da bi jo mnogo pravili in ponavljali.

bolezni; Kristus je zmeraj pri onih, ki največ trpijo.

In drugače, mati? — Zdaj se na veliko noč pripravljamo. Komaj čakamo, kdaj bo prišel Kristus v našo sobo. Ne-prestano se o tem vsi bolni delavci pogovarjajo z menoj. Že so nestrpni, že je sonce tu, že je pomlad in dasi ne vidimo zelenja, je vendar zrak poln dišav in mile topline; vse je, ko da čakamo samo še Kristusa.

In zdaj, ko sklepam pismo, bi Mu rad povedal, da naj Ti tudi On kaj sporoči. Ali bojim se hoditi zmeraj v duhu k Njemu, dasi, glej, je On tako usmiljen, tako ljub, je tako blag in kar preveč je dober. Čeprav, veš, mi On v duši pravi, da naj Ti rečem: da bo še vse dobro, da nikar ne skrbi zame in da Te blagoslavlja in pozdravlja za Veliko noč...

Veliki petek

Utihnili zvonovi so v tej uri, prekinil kmet na njivi je oranje, vsa vas zavita je v pričakovanje, berač ne išče danes blagih duri.

Poslal je Bog na svet v trpljenja sina, da rešil hlapca bi, ki je bolan. Kot gobavec je z ranami obdan, da skozi noč popelje v dan trpina.

Tesno človeku je, ko stopi v hram, še večna luč je danes ugasnila, ko je človeška strast Boga ubila.

Na križ razpeli so ga težki grehi, omočil ustnice nam je v utehi: zdaj vem, pri kom usmiljenje imam.

Velikonočni zvonovi

Tinka—tonka, tinka—tok, plava čez planjave, jutranji žari obok, sonce gre v višave.

Tinka—tonka, tinka—tok, pesem razigrana se glasi, ker vstal je Bog, krivda je oprana.

Tinka—tonka, tinka—tok, pojejo zvonovi, z njimi zemeljski ves krog, srečni vsi rodovi.

Tinka—tonka, tinka—tok, radost vse objema, želo smrti vzel je Bog, greha moč pojema.

Tinka—tonka, tinka—tok, Peter pritrkava: Hvaljen vstali večni Bog, Tebi večna slava!

Mirko G.

Velikonočni spomin selskega župnika

Bolj ko se bliža praznik Vstajenja, tem pogostejše mi vstajajo spomini na tri velike noči, ki sem jih preživel za zamreženimi okni.

Prvič leta 1941. Iz Koroške izgnan sem pastiroval kot kaplan v lepi gorski župniji Marija Schöner na Zg. Štajerskem. Na cvetno nedeljo je Hitler napadel Jugoslavijo. Slutil sem, da bodo vojni zapletljaji imeli za vodilne koroške Slovence neprijetne posledice. Bog ve, kaj je z mojimi duhovnimi sobrat — sem premišljeval. Hvala Bogu, da me je pravočasno prestavil iz vročih tal semkaj v varno zatišje. Pa to je bil račun brez — Gestapa!

Prve dni velikega tedna sem pomagal v cerkvi in pisarni sosednjemu župniku v št. Petru. Ko se v četrtek vrnem domov, mi takoj omeni kuharica: „Orožnik vas je iskal!“ „Kaj je hotel?“ — „Nič ni povedal. Samo vas je hotel imeti.“ — To ni obetalo nič dobrega. Komaj sedem za mizo in površno pregledujem došlo pošto, že zaslišim trde korake po stopnicah, nekdo močno potrka na vrata in, še predno sem se dodobra zavedel, mi orožniški poveljnik trdo položi roko na ramo: „Gospod kaplan, v imenu postave ste aretirani!“

„Ali se šalite?“ ga začudeno vprašam. „Nič šalim, resnica je, resnica! Pripravite se, odvesti vas moram v Murau!“

Toliko je še bil obziren, da mi je dal časa za okrepčilo, potem pa sva marširala po cesti, dokler naju ni došel tovorni avto in naju pobasal. V Murau me orožnik na sodniži odda z raportom: „Ta mož je aretiran na povelje Gestapa!“ Sodnik me pogleda in vpraša: „Ali ste Slovenec?“ To vprašanje me je potrdilo v domnevi, da bom v zaporu iz istega razloga kakor sobratje na Koroškem.

Sodnijski zapor v Murau so v poslopju malo pod gradom. Takratni ječar je bil v vojaški službi, nadomestoval ga je dobrodušen tovariš iz Neumarkta. Z njim se je dalo govoriti. Odkazal mi je posebno celico. Hladna je bila sicer, ker so le malo kurili, a dalo se je v njej v miru čitati, moliti in mnogo spat. Za strežaja se mi je ponudil postopač iz sosednje celice, pač v upanju, da ne bo zastoj. Kisla in redkobesedna ječarica nam je postregla s primeroma še dobro hrano. Pogrešal pa sem sprehode, ker so nas vsako jutro spustili le za pol ure na malo smrdljivo dvorišče.

Večer velikega četrtega sem prebil v premišljevanju, veliki petek pa sem čutil nekaj tihega zadovoljstva, kakor poroča sv. pismo o apostolih, da so bili veseli, ker so mogli zaradi imena Jezusovega krivico trpeti. Doživljal sem v molitvi in premišljevanju veliki petek v tihoti celice veliko bolj kot druga leta v prostosti.

Mogočno in ubrano so veliko soboto zapeli zvonovi bližnje farne cerkve in oznanjali bližajočo se alelujo. Proti večeru doživim še prijetno iznenadenje. Skozi odprtino v vratih mi porine mrka ječarica zavoj. „To vam pošilja g. dekan!“ O ti dobri gospod! „Žegna“ mi je poslal: malo šunke, klobaso in hrena in kos pogače! Tudi take užitne dobrine prispevajo k velikonočnemu razpoloženju.

Lakote v zaporu Murau nisem trpel. Dobri ljudi so mi še parkrat prinesli mastnih jestvin. Le mladi sodnik mi ni pustil vsega vzeti, češ: „To nikakor ne gre, da bi vi v zaporu bolj jeđli kakor mi zunaj!“

Po 25 dnevih zapora so me na Florijanovo spustili na svobodo.

*

Dve leti navrh sem obhajal veliko noč v zaporu deželnega sodišča v Celovcu, kamor so me februarja privedli. Mnogo znancev, tudi dosti svojih selskih faranov sem dobil tam. Osumljeni ali obtoženi so bili, češ da so podpirali skrivače ali jih niso oblasti naznanili. Smatrali so nas za tretji rajh posebno nevarne. Iz Berlina je prišel ukaz, da nas ne smejo zaposlovati izven celice. V celici smo

pletli vrvice iz celofana za neko firmo v Hamburgu, iz njih pa so potem pletli košare in ročne torbice. Prebival sem v dokaj prostorni in svetli sobi; stalež njenih prebivalcev se je večkrat menjal. Najmanj nas je bilo 8, največ 14.

Črni teden je bil za mnoge res črn. Ljudsko sodišče je celo vrsto obtoženec obsodilo na dolgoletno ječo, 13 pa na smrt, med tem 8 mojih faranov. Hudo nas je vse to zadelo. Postali smo redkobesedni. A človek upa, dokler živi, živi pa, dokler se ga še glava drži. Tudi za na smrt obsojene smo še imeli iskrico upanja, celo potem, ko so jih vkleunjene odpeljali na Dunaj.

Naglo se nam je približala velika noč.

govarjam z njimi. Z vsako, staro ali mlado, se je treba malo pomeniti, da se ne bi čutila zapostavljeno. Po blagoslovu pomolimo, nato jim izrazim svoja voščila, pa tudi one mi voščijo, potem pa hitro z jerbasom pri vratih ven, saj menda še vedno velja staro izročilo, da tista še to leto dobi moža, ki je prva iz hiše. Kmalu je soba prazna. Pa že prihaja gospodinja, da naju pogosti. Grosinja postreže s surovim maslom in medom, pogačo in kavo, pri Trklu pa pridejo na mizo navadno ribe z drugimi dobrotami.

Popoldne je dvakrat blagoslov jedil v lopici pred cerkvijo. Ob štirih se mogočno oglasi veliki zvon. Ta dan poje še

gana je smrt, hudoba. — O saj bo premagan tudi hudobni sovražnik, ki nas zdaj tlači, ki seje smrt... Poročila iz bojišč, ki jih tu in tam od zunaj le ujamem, govore, da gre že vse rakovo pot. Tudi nam še zasiye vstajenje, svoboda.

Na veliko noč mi, ki smo bili državi posebno nevarni, nismo smeli iti k maši. Stopili pa smo skupaj: Miha Štin, ki nas je večkrat s šaljivim pripovedovanjem tako lepo zabaval, Hanzl Uznik, ki je nekoč v enem dnevu zmolil 32 rožnih vencev, Tomej Spodnji Bošnjak, ki je tako rad preganjal stenice iz postelje staremu Ožboltu Hlipovčniku, in Boštej Motl, ki si je zapor malo preveč gnal k srcu — in zapeli smo trikratno alelujo, pa še dobro nam je šla.

Po maši je bila „menaža“, ob 11. dopoldne pa že večerja. Ta dan smo bili deležni priboljška: vsak je dobil skledico juhe z mesom, v drugi skledici pa je sredi zelja čepel precejšen kos debele klobase znamke „Ihaha“.

*

Leta 1944 sem velikonoč obhajal na svojem službenem mestu, naslednjo pa zopet pod ključem in sicer na 4 leta obsojen v kaznilnici Straubing na Bavarskem. Potekali so zadnji meseci Hitlerjevega režima. — Bilo je bedno življenje v mrazu in stradanju. Zaposlili so me v krojačnici. Veliko državi nisem koristil s svojim delom; nekaj časa sem parat stare obleke, pozneje šival gumbe. Pa za tisto borno kuhano kolerabo in košček kruha je bilo še to preveč. Tovariš v celici mi je bil mlad Dunajčan, po očetu židovskega pokolenja, ki se je silno rad širokoustil, vedno govoril o dobrih jedilih, ki jih je doma užival in je bil mojster v tatvini. Imel pa je tudi nekatere prav lepe lastnosti in nekaj časa se je pod mojim vplivom prav dobro zadržal, pozneje pa je omahnil na slabo stran.

Na veliko soboto popoldne nismo delali. Tovariš v celici je legel na posteljo in sladko spal celo popoldne in celo noč. Po posredovanju hišnega župnika sem prej dobil nazaj svoj oddani brevir in rožni venec. Tiho in rahlo, da ne zbudim spečega tovariša, sem stopal v nerodnih cokolah po ozkem prostoru gor in dol in opravljal svoje molitve. Tako mi je minil popoldan. Zjutraj malo, morda četrtr ure pred signalom vstaniem in se umivam po životu. Čeravno sem to delal kar mogoče tiho, se je tovariš le zbudil. Joj, to je bil ogenj v strehi! Jezil se je in hudoval nad menoj, češ da mu niti spanja ne privoščim in čez dan se je to očitanje venomer ponavljalo in še pozneje mi je to večkrat predbacival. Molčal sem, kaj boš drugega! Župnik mi je prinesel sv. obhajilo in me obhajal v kotu hodnika. Tako sem vendar preživel dan v duhovnem veselju in tolažbi.

Takoj po prazniku so prihajali transporti kaznjencev iz drugih kaznilnic, ki so jih zavezniške armade že ogrožale. Obe ogromni jetnišnici sta bili natrpani. Spravili so nas po 4 v celico, ki je bila prvotno namenjena enemu samemu. Drug drugemu smo bili napoti. Hrane je bilo vedno manj. Nervoznost je rasla. Vedeli smo pa, da je konec blizu. — Molil sem vsak dan iz brevirja „Itinerarium“ (= molitev za srečno potovanje) in se priporočal sv. Rafaelu in svojemu angelu varuhu.

Na Markovo, 25. aprila, so izpraznili jetnišnico in jetnike — okoli 4200 nas je bilo, torej dolga procesija! — gnali peš proti Dachau. Štiri dni smo že bili na poti, a na cilj nismo dospeli. Rešitev je prišla prej za večino od nas. Okoli 1200 tovarišev pa je našlo smrt od kroge SS na bregovih reke Isar in v bližnjih gozdovih.

Ves čas svojega skupno 22 mesečnega bivanja v zaporih in ječah lastne usode nisem bil niti četrtr ure žalosten in potr. Mogel bi reči kot nekdaš apostol Pavel: „Prekipevam veselja kljub svojim bridkostim.“ Tako moč in tolažbo deli človeku sv. vera. To vero nam je Kristus potrdil s svojim vstajenjem. Kristus je vstal — aleluja! A.V.

Marija sedem žalosti — Marija sedem radosti

Bolečina vseh bolečin:

Veliki petek, Golgota.

Tisočero oči je uprtih v tri križe, ki nosijo živa bremena. Dvoje zločincev in našega Gospoda. Pod križem stoji Marija sedem žalosti — in trpi s Sinom vso sramoto in piše grenki, grenki kelih neznosnega trpljenja — in mu ne more pomagati iz vse prekipevajoče materinske ljubezni. — O, bolečina vseh bolečin!

Toda tudi sence velikega petka se daljšajo in umirajo.

Za tihoto velike sobote se že sladko obeta blesteča zarja dneva — aleluja.

Iz smrtno groze, preko groba je vera našla pot v upanje velikonočnega jutra. Aleluja, aleluja! Marija sedem žalosti je Marija sedem radosti.

Tožimo, koliko preječemo. Ali pa so vse naše bolečine in bridkosti tudi le oddaleč tako grenke kot ena sedmerih žalosti Madone? Ali smo že kdaj mislili in do dna premislili, da ni velikega petka, kateremu ne bi sledilo velikonočno jutro? In zakaj jočemo — kako so včasih malenkostni vzroki! Ali ni v našem srcu vse preveč solzá in vse premalo vere?

In če je Marija sedem žalosti postala Marija sedem radosti — zakaj ne bi človek ene žalosti našel tolažbe za sedemkrat sedmero radosti?

Ali ne ponavljamo feden za tednom: verujem, upam, ljubim? Ali nam ne odpeva samo Nebo: ljubim, ljubim? Vedimo, ni vsa ljubezen samo božanje.

Vsa žalost, vsa malodušnost nas mora za veliko noč zapustiti. Vsa naša notranjost mora biti pri spevu — aleluja — en sam srečen in ves rožnat smehljaj.

To naj bodo naše velikonočne želje!

Na krstnico so nam hitele misli domov. Očetje so se v duhu mudili pri svojih družinah, jaz pa pri cerkvenih opravilih, ki so se vsako leto vrstila od ranega jutra dalje: blagoslov ognja, velikonočne sveče in krstne vode. Kako nam je vselej nekako odleglo, ko so pri maši pri gloriiji zopet zapeli zvonovi in sem kmalu nato, v kolikor sem pač znal in mogel, trikrat stopnjevale zapel alelujo; po maši pa blagoslavljal jedila. Ta dan se selski župnik vozi. Ta dan zapreže Gros ali Trkel, da pripelje duhovnika na dom. Z brega se že oglašajo topiči. V lepo osnaženi veliki sobi pri Grosu in Trklu stoje po klopih in stolih visoko nabasani jerbasi, pokriti z belimi prtji ali rutami. Tudi manjši, skromnejši so med njimi. Prijeten vonj udarja iz njih. Na ostalih klopih pa sede dekleta, tudi katere žene med njimi in celo nekaj deklic, ki so prinesle svoje velikonočne dobrote kar v ročnih torbicah. Smeh in čebljanje se sliši v vežo. Ko vstopim, vse prvi hip utihne. Do sivolasga župnika še pač vsaka čuti spošto-

vanje. Odvežejo pa se jeziki prav kmalu. Medtem ko cerkovnik pripravlja zunaj v kuhinji oglje za kadilnico, se razposebno slovesno, saj ga pa v stolpu tudi krepko goni močen fant. In že prihajajo farani od obeh strani, po Vozu in iz Kota. Vse je vedro, praznično razpoloženo, ženske največ v rumenih rutah. In otročije kar mrgoli. Mali dečki, ki so za veliko noč dobili morda prve hlačke, in deklice, ki so komaj shodile, pridejo ta dan k slovesnosti vstajenja v spremstvu ali naročju skrbnih mater ali sester. V cerkvi je velika gneča pred božjim grobom. Ni v njej prostora za vse. Ob trikratni aleluji, ki jo kljub slabemu posluhu menda še kolikor toliko zade-nem, me prevzame ganotje, morda še marsikoga drugega tudi. Dolga procesija se vije po vasi, glasna skupna molitev se menja je vrsti s petjem. Srca kipijo... Zveličar naš je vstal iz groba, aleluja...

Vzdramim se iz zamišljenja... Joj, saj nisem doma, v zaporu sem! A pesem o vstajenju mi odmeva v duši. Prema-

Limbarski:

Velikonočna milost

Po bregovih so zapele trobentice in beli zvončki so oznanjali začetek pomladi. Zapotje, prijazna dolinska vasica, se je prebudila iz zimskega spanja. Oživel so zaspani kmetski domovi, le pri Kotarju še ni bilo opaziti spremembe. Oče je sedel zamišljen na klopi pred hišo in zrl na kopico otrok, ki so se tam kaj igrali, žena Tončka pa je na pragu krpala obleko.

„Poglej jih, kako žgolijo!“ je omenil Kotar in rahel vzdih se mu je izvil iz prsi. „Prazniki so tukaj, pa jim nimava ničesar dati.“

Tončka si je obrisala solzo. „Drugod imajo vsega v izobilju, pri nas pa tako siromaštvo. Le nekaj fižola je še, toliko, da bo za seme.“

„Samo da smo zdravi.“ — Moža so zabolele njene solze. „Po praznikih se bo že dobilo kako delo. Obrnil se bom na tovarnarja samega, čeprav me je pred zimo postavil na cesto.“

„Oh, šele po praznikih!“ ga je žalostno pogledala. „Ali ne veš, da nimamo drugega kakor prazne lonce?“

M. J.:

On je pač fant!

Pod mizo leže čevlji. Na posteljo so vržene hlače, nogavice pa leže ena pri vratih, druga pod polico. Iz kamre vpije moški glas: Daj mi srajco; očisti mi čevlje; ali še vedno nisi prišla gumba k hlačam? Dekle v kuhinji se jezi: Zvečer čistim in umivam doma. On pa prikolovrati in se sleče, vrže kos obleke sem, drugo tja. — Kakor neogljen otrok je, prav vse mu moraš k rokam prinesiti. „Tiho bodi,“ jo svari mati, „on je fant, saj veš, da mu moraš postreči!“ Torej fantov privilegij je, da sme povsod napraviti nered, da mu ni nikdar treba reči „hvala“, še manj „prosim“.

Čemu pa so ženske pri hiši, ti moj ljubi Bog, če ne zato, da čedijo, prejo, šivajo? Mislim pa, da bi tak mož ali mladenič kaj čudno pogledal, če bi se enkrat samo za poizkušnjo obrnilo. Samo za eno soboto. Njegova žena ali sestra bi prišla domov — sedla k peči, kadila cigareto za cigareto in stresala pepel na pravkar umita tla. Ko bi skromni bratec očistil in izlikal njeno obleko, izleščil (očistil) čevlje, pripravil nogavice, bi godrnjala nad njim: „Uh, še sedaj ni večerje, kaj le neki delaš celi dan, ali ne vidiš, da moram še tja in tja iti.“ To bi bilo vika in krika! In vendar, ali ni mnogo ugodnejše in mirnejše življenje, če smo vljudni. Besedica „prosim“ ni tako dolga, pa jo vendar tako malo uporabljamo.

Poznam mater, ki ima štiri sinove. Pomijejo ji tla, posodo, posteljo posteljejo, prinesejo drva in naredo vse one malenkosti, ki o njih pravijo takozvani „fantje“, da je delo le za dekleta. To ni so več otroci. Najstarejši je že uradnik pri industrijskem podjetju, druga dva sta gimnazijalca. In vendar se ti dečki ne sramujejo delati svoji materi vse ono, kar bi storila hči. Zakaj? Zato ker jih je ta mati razumno vzgojila. Ni jim iztrgala kuhalnice iz rok, češ, pusti, to je le za ženske! Če to mati stori, s tem nevede postavlja svoje delo na nižjo vrednost, ter vzbuja v dečku predsodke, češ, delo doma, delo v kuhinji, delo ženske ni nič vredno. Res, žene in matere za svoje neprestano delo niso plačane. Nikdar ne morejo reči, toliko sem zaslužila, če jim je usojeno, da skrbe za družino, za moče, otroke, one imajo ti soč drobnih skrbi, brig in dela. Vendar ne bo njihovo delo nikoli pravilno ocenjeno, če se same ne bodo znale ceniti.

Ni namen tega članka, da bi sedaj naenkrat morali fantje in močje tekati s cunjami za prah po hiši in brisati, ribati — prati. To vse žene in dekleta prav radi storé — le to bi bilo zaželeno, da bi tak fant ali mož, ki misli, da sme razmetavati in puščati čike, obleko, čevlje povsod ter pri tem biti s svojim bližnjim še prav nevljuden, spoznal, da to še ni prav nikaka čast, če si samo fant, ampak — kakšen fant si, to je — kakšen človek si.

„Vem,“ je bolestno pritrdil ter se sunkoma dvignil.

„Kam greš?“ ga je vprašala, videč, da hoče nekam oditi.

„Mladik grem narezat za košare. Morda se mi posreči nekaj zaslužiti.“ „Pazi, da se ti ne bo kaj pripetilo. Bregovi ob vodi so razjedeni in se radi udirajo.“

„Plavati znam kakor riba.“ — Kotar je naglo odšel proti ribniku, ki se je raztezal kakor malo jezero nedaleč od Zapotja. Samo v ozadju, kjer so dotekali gorski potoki, je bilo obraščeno z vrbovino, drugod pa povsod odprto in nezavarovano.

Ob ribniku ni bilo ljudi kakor druge večere in šel pogledat. Dospel je o prapsičkom, ki se je venomer zaganjal v nekega dečka ter ga vlekel za obleko. Kotarja niso zanimali taki prizori, sklonil se je in pričel opravljati svoje delo. Nenadno ga je presenetilo obupno kričanje. Ozrl se je in videl, kako bežijo otroci proti vasi; psiček pa je ostal na bregu in cvilil s čudno tankim glasom.

„Nekaj se je moralo zgoditi,“ si je mislil in šel pogledat. Dospel je v pravem času. Deček, ki je med igranjem omahnil v vodo, se je še potapljaj. Bil je tovarnarjev edinček. Kotar ni dosti premišljeval: skočil je v ribnik in rešil dečka.

Doma ga je čakalo novo presenečenje. Na polici pod stropom je čepela to-

varnarjeva papiga, ki ga je nagovorila z večernim pozdravom. Na vrtu jo je napadel jastreb ter jo podil do Kotarja, kjer mu je naposled ubežala skozi odprto okno.

Niso še povečerjali, ko je nekdo potrkal na vrata. Vstopil je tovarnar. Papiga ga je takoj spoznala ter ga spoštljivo pozdravila.

„Tega, kar ste mi danes storili, vam ne morem nikdar povrniti.“ — Ponosni tovarnar je bil mehak ko vosek. „Povejte, ali imate kako posebno željo?“

„Delal bi spet rad,“ je omenil Kotar. „V jeseni ste me odslovili...“

„Takoj po praznikih boste stalno zaposleni. Delo bo lahko in dobro boste zaslužili.“

Kotar in Kotarica sta mu hvaležno stisnila desnico.

„Pa drugače?“ Tovarnar je opazil bedo. „Ali ste za praznike preskrbljeni?“

„Ničesar nimamo,“ je potožila žena in mož mu je povedal, zakaj se je zvečer odpravil po vrbove mladike.

„Nebo vas je izbralo za rešilca,“ je rekel ter položil predenj na mizo listnico z obilno vsoto denarja. „Toliko za prvo silo,“ je naglasil. „Sicer pa ostane vaš dolžnik ter vam bom na uslugo vselej, kadar me boste potrebovali.“

Tovarnar se je poslovil in Kotar ga je pospremil s papigo v naročju. Družina pa je medtem opravila večerno molitev v zahvalo za velikonočno milost.

ANGEL

Na veliko noč je umrl Mostičarjev Jožek. Vstajenje je dočakal, nato je izdahnul. „Joj,“ je vpila njegova mati. „Jožek, nikari mi ne umri, pirhov ti bom dala!“ Jožek je ni slišal več. Če bi jo bil tudi slišal, bi se za pirhe ne bil zmenil. Njegova duša je že počivala v naročju angela...

Vselej, kadar umrje, kateri izmed zemskih otrok, prileti angel, vzame dušico v naročje, razpne bela krila in obleti še enkrat ljubljene kraje, na katerih se je otrok v življenju najraje igral. Pri tej priliki natrga šop cvetic, da jih ponese k Bogu, kjer lepše cvetó kot na zemlji. Ljubi Bog pritisne cvetice na sree, a najljubšo cvetko poljubi, da dobi glas in z drugimi stvarmi prepeva nebeško slavo.

Vse to je pripovedoval angel Jožkovi dušici, ko jo je nesel pod nebo. Jožku se je zdelo, da ga posluša kot v sanjah. Plavala sta nad kraji, ki jih je Jožek najraje imel; priplavala sta na livade, polne pomladnih cvetic.

„Katera naj vzameva, da jih v nebesih vsadiva?“ je vprašal angel.

Pred njima je stal vitek, lep rožni grmiček, ki ga je bila hudobna roka odlomila. Listje in popje je žalostno in uvelo viselo ob debelcu.

„Uboga roža!“ je vzdihnil otrok. „Vzemiva jo s seboj, da ji Bog povrne rast in cvetje!“

Angel je vzel rožo in poljubil Jožka, ki je napol odprl oči. Nato sta natrgala najlepših cvetic, vzela sta tudi prezirane zlatice in divje sirotice s seboj.

„Zdaj imava cvetice,“ se je vzradoštil otrok.

Angel je prikimal, toda ni še splaval k Bogu.

Bila je noč, vsepovsod je vladal mir. Ostala sta v velikem mestu in plavala po ozkih ulicah, po katerih je ležala slama, pepel in odpadki vsake vrste. Ljudje so se selili. Tam so ležale črepienje od krožnikov, razbiti mavčni kipci, cunje in stari klobuki, kar ni bilo lepo videti.

Angel je pokazal na gnojišče. Na njem so ležale črepienje cvetličnega lonca, kepa zemlje, iz katere je gledala ovenela, posušena poljska cvetica. Bila je tako revna, da ni mogla nikomur več narediti veselja, zato so jo vrgli na ulico.

„To cvetico vzameva s seboj,“ je rekel angel. „Medtem, ko bova plavala k Bogu, ti bom pripovedoval, zakaj...“

Letela sta v nebesa, angel je pripovedoval:

„V ozki ulici pod nama, v tesni kleti, je živel ubog, bolan deček. Odkar je prišel na svet, je moral ležati v postelji. Kadar se je počutil najboljše, se je oprl na bergle in šel dvakrat po ozki sobi. To je bilo vse. V poletnih dneh je tu pa tam posijalo sonce za pol ure v klet. Če je sedel ubogi deček v soncu z roko na očeh, da so tekli žarki kot kri skozi prste, je bil ves srečen. Gozd je poznal le po bukovih mladikah, ki mu jih je vsako pomlad prinesel sosedov sin. Te si je del nad glavo in sanjal, da sedi pod drevesi, v katerih sonce sije in ptice pojo. Nekega poletja mu je prinesel sosedov sin tudi cvetic, med katerimi je po naključju bilo tudi stebelce s koreninami. To cvetico je vsadil v lonček in jo postavil na okno poleg postelje. Cvetica je rasla, poganjala novih mladik in vsako leto cvela. Nadomestovala je bolnemu dečku vrt, bila mu je dražja kot vsak zaklad. Zalival jo je in pazil, da je slednji žarek, ki se je prikazal skozi okence, do zadnjega užila. Ta cvetica mu je bila vse. Zanj je rasla, vonjala in cvetela. Še v smrtni uri, ko ga je Gospod klical k sebi, je obrnil vanjo svoj zadnji pogled. — Leto je preteklo, kar ga je bil Bog poklical k sebi. Cvetica je bila pozabljena, posušeno so vrgli na smetišče. In vendar je ta cvetica, ta suha cvetica dala več veselja kot najlepša roža v kraljevem vrtu.“

„Toda — kako ti to vse veš?“ je vprašal Jožek, ki je plaval z angelom pod zvezde.

„Zato vem,“ je odgovoril angel, „ker sem bil jaz tisti ubogi, bolni deček, ki je hodil z berglami. Svojo cvetico bom pač poznal!“

Deček je odprl oči in pogledal angela v njegovi lepi, prijazni obraz. V tistem trenutku sta dospela v nebo, kjer vlada veselje in sreča. Bog je pritisnil mrtvega Jožka na svoje srce. V tistem hipu je postal angel, dobil je perutnice in letal z ostalimi angeli z roko v roki po nebesih. Bog je pritisnil vse cvetice na srce, ubogo, posušeno poljsko cvetico pa je poljubil, da je dobila glas in pela Bogu čast in slavo z angeli vred, ki so plavali okrog Stvarnika v vedno večjih krogih, v neskončnost se raztezajočih, vsi enako srečni. Vsi so peli, mali in veliki, angelček-Jožek in uboga poljska cvetica, ki je še pred nekaj trenutki ležala posušena in zavržena na smetišču velikega mesta...

Peli so tudi zvonovi vsega sveta, ljudje in priroda. Bila je velika noč, vstajenje ubogih in ponižanih, čistih v svojih srcih. (Po Andersenu)

Otroci o Veliki noči!

Nihče se ne zna tako iz srca veseliti kot otrok. Veseli se lepega dne, pomladi, svojih mladih dni. Vsaka malenkost, ki je mi odrasli niti ne opazimo, mu je vir radosti in veselja. Zlasti se vesele majhni in veliki otroci najlepšega pomladanskega praznika — Velike noči.

Prazniki so družinsko slavlje, ki tesno družijo vse rodbinske člane. Vsi se zavedajo, da je topel in prijazen dom najlepše, kar imajo.

Vsi morajo po svojih močeh prispevati in pomagati, da bodo prazniki čim lepši in srečnejši. Odrasli naj pozabijo na neprijetnosti in težave. Ko se razli-va v prirodi pomladno sonce, naj tudi naša notranjost odseva mir in radost. Prijazen obraz povzdigne svečano razpoloženje in veselo praznovanje.

Običaji velikonočnega praznovanja so se ohranili iz davnih dni. Med ljudstvom najdemo še veliko starih običajev, ki so našli odziv in so se ohranili tudi v naših družinah. Te navade in običaji so pravo veselje naših otrok. Pravo veselje zavlada v hiši, če se tudi otroci udeležijo priprav za praznike in pomagajo materam pri barvanju pirhov, pri pripravljanju potic, nadalje pri sekanju pirhov, „rolkanju“ in pri drugih velikonočnih običajih.

Matere sicer trdijo, da so jim otroci ravno pred prazniki najbolj v napoto in da nikoli niso tako nadležni in sitni kot tedaj, ko je največ dela. Prav verjetno! Vse bi radi videli, pretaknili in pokušali dobrote v kuhinji. Nešteto vprašanj zastavljajo ubogim staršem, tako da jim skoraj ni moči odgovarjati. Ni čudno, če jim poide potrpljenje in jih napodijo iz svoje bližine.

Vendar bi bilo bolje, če bi skušali starši te neugnančke zaposliti z delom, ki je primerno otrokovi starosti. Sodelovanje med starši in otroki močno utrdi vez med njimi. Otroke je treba vedno znova pridobivati in spoznavati. — Otroci se bodo z navdušenjem oprijeli dela. Mamica jim bo pokazala, kako je treba napraviti to in ono, ter jih pridelu nadzirala.

Veliko veselje otrok je priprava potic, ki postane še vse bolj zanimiva, če si lahko vsakdo sam pripravi potičko, zajčka ali psička iz testa, ter vse lepo speče pod nadzorstvom skrbne mamice.

Barvanje pirhov je otrokom v veliko zabavo. Oblecimo jih pred delom v ponošene obleke ali prepasnike in pogrnimo mizo na debelo s papirjem, da ne bo kaj škode. Prstki in noski bodo najbrže lepše pobarvani kot pirhi, a voda in milo temeljito očistita vse madeže.

Večji otroci pa naj pomagajo pri velikonočnem pospravljanju. Predvsem naj uredijo svoje predele za igrače, knjige in obleke. Pospravljanje res ni zabavno delo, vendar naj se že zgodaj navedijo opravljati tudi taka dela, ki niso prijetna. S premagovanjem manjših neprijetnosti navajamo otroke polagoma na resnost življenja. Spoznajo naj, da si šele po opravljenem delu zaslužimo zabavo in odih.

BARVANJE PIRHOV

Zadovoljnost in ponos bosta večja, čim lepši in različnejši bodo pirhi. Prav enostavno in lepo jih napravimo na sledeči način:

Enako velika jajca najprej dobro očistimo in skuhamo v trdo. Paziti moramo, da voda, v kateri jih kuhamo, ni mastna, sicer se jih barva ne prime enakomerno. Tudi roke morajo biti čiste. V skodelice pripravimo rdečo, modro, rumeno in zeleno barvo, vse pa morajo biti zelo močne. Jajce primemo po sredini, potaknemo en vrh v modro barvo, jo posušimo, drugi vrh nato v rdečo in pazimo, da ostane v sredini lep bel pas. Slične pirhe napravimo, da primemo jajce za oba vrha, pobarvamo na isti način in pustimo bel pas, ki ga okrasimo na različne načine. S čopičem pa napravimo potem v ta prazni prostor različne vijuge in okraske.

Otroci, ponosni na svoje delo, bodo v iznajdljivosti našli nešteto načinov v največje veselje družine.

Vsaka rodbina praznuje praznike na svoj način, povsod pa naj vlada ljubezen in razumevanje med starši in otroki, da bo praznik tudi v srcih. Ne le prijateljem in znancem, predvsem staršem in tudi poslom naj otroci voščijo vesele praznike.

Gospodarski pregled

Organizacije Združenih narodov

(Wickham Steed)

Ali si je svet na splošno že kaj opomogel od uničenja in izgub, ki jih je doživel med vojno?

To obsežno vprašanje ima v sebi drugo manjše, a nič manj vežno vprašanje: ali morejo obdržati „kapitalistične“ demokracije višjo življenjsko raven, kakor jo imajo v vzhodnih totalitarnih državah?

Če bi moral jaz odgovoriti na to vprašanje, bi pri tem prav tako upošteval moralne činitelje kakor gospodarske. In pri zahodnih državah bi odkril nedvomno povečano zaupanje v to, da se je obnova pričela in se bo po vsej verjetnosti tudi nadaljevala.

Gospodarski oddelek Organizacije Združenih narodov je pred kratkim izdal pregled glavnih gospodarskih sprememb, ki jih je svet doživel leta 1948. „Verjetno je najvažnejši gospodarski napredek lanskega leta in sploh po končani vojni — pravi pregled — povečan pridelek živil.“ To velja predvsem za pridelek žitaric, ki je bil lani za 10% večji od povprečnega pridelka v letih 1934-39, dočim je bil še leta 1947 za 4% manjši.

Do tu je vse prav. Žitarice so, v številni riž, glavna hrana tako velikega števila prebivalstva na svetu, da je njihov povečanje za 14% z ozirom na leto 1947, res zelo dobro znamenje. Prepričan sem, da bi pri pregledu drugih poljskih pridelkov, n. pr. krompirja, ugotovili še boljše uspehe. Res pa nastaja pri tem spet novo vprašanje, ki nanj ne znamo dati odgovora in bo verjetno tudi za vedno tako ostalo: Ali ne bo povečanje prebivalstva, ki se pojavlja na raznih delih sveta, sčasoma preseglo prehranjevalne vire? Nekateri strokovnjaki v tem vprašanju, posebno še Sir John Boyd Orr (bivši predsednik Svetovne poljedelske in prehranjevalne organizacije), menijo, da se bo to zgodilo.

Toda živila pomenijo razdeljevanje, in razdeljevanje zahteva trgovino, vsaj s stališča urejenega življenja. Trgovina pa spet pomeni industrijsko proizvodnjo, s katero plačujemo živila, industrijske proizvodnje pa si spet ne moremo misliti brez prevozov po suhem, po morju in po zraku.

Glede industrijske proizvodnje ka-

žejo podatki v Gospodarskem pregledu OZN, da se svetovna obnova dobro razvija. Proizvodnja iz leta 1948 je za 30% preseгла proizvodnjo iz leta 1937 in vsaj za 5% ono iz leta 1947, čeprav so večino presežka dosegle Združene države. Krizo v proizvodnji premoga, ki je dosegla svoj višek leta 1947, so v glavnem, če ne že popolnoma premagali. Nadalje so izdelali večjo količino poljedelskih strojev, ki so sedaj že v obratu in to bo nedvomno še povečalo proizvodnjo živil v najkrajšem času.

V Zahodni Evropi je treba te uspehe pripisati predvsem učinkom Evropskega obnoveitvenega načrta, ki sloni na Marshallovem programu. Vsa svetovna zgodovina pozna le malo zamisli z daljnosežnejšimi cilji, ki bi praktično pokazale svoj tvorni namen. Kakor je dragocena pomoč Združenih držav Evropi, prav tako ni nič manj učinkovit moralni nagib teh podpor. Ta moralni vpliv je okrepil zaupanje v možnost obnove ter je mnogo pripomogel k odstranitvi nevarnosti političnih in socialnih prevratov. Če bi se Sovjetska zveza in njeni sateliti odločili za sodelovanje pri tej uspešni pobudi, bi danes še jasneje videli izglede nagle svetovne obnove.

Dve točki v evropskem gospodarskem položaju pa sta manj zadovoljivi. Prvič se je izvoz iz Zahodne Nemčije v države na vzhodni strani železnega zavora leta 1948 povečal le za 4% z ozirom na obseg izvoza leta 1938, drugič pa bo treba ta primanjkljaj kriti, ako hočemo, da bo imela Zahodna Evropa s čim plačati potrebni uvoz iz Vzhodne Evrope. Ako bodo hotele vzdržati same naprej, bodo morale zahodnoevropske države leta 1952 ob koncu pomoči Marshallovega načrta kupovati v Vzhodni Evropi s plačilom ali z zamenjavo skoraj tolikšno količino proizvodov, kot so jih kupovale pred vojno. V zvezi s tem lahko pripomnimo, da se zdi, da žele Poljska, Madžarska, Češkoslovaška in celo Sovjetska zveza povečati svoje trgovske izmenjave z Zahodno Evropo.

Pri teh izmenjavah, ki bi bile potrebne iz gospodarskih potreb, pa bi lahko nastale ovire političnega značaja. Poleg teh pa je še domneva, ki je po mnenju zahodnih držav, kakor tudi nekaterih

sovjetskih, nesmisel. Ta domneva trdi, da socialni in politični „kapitalistični“ sistemi zaradi napak „kapitalizma“ samera morajo nujno pasti v zmedo in kaos, ali pa povzročiti vojno v upanju, da bodo tako ušli takemu polomu. Na tej domnevi je v precejšnji meri slonela komunistična taktika, če ne celo sovjetska politika.

Če se bo Združenim državam in Zahodni Evropi posrečilo s pomočjo Marshallovega načrta postopoma ovreči to domnevo v glavah sovjetskih voditeljev,

bi se gospodarski in politični izgledi za Evropo in kot posledica tudi za druge dele sveta znatno izboljšali.

Medtem se zahodnoevropske države družijo in organizirajo svojo obrambno moč, da bodo pripravljene za vsak slučaj. Sedaj imajo mnogo večje zaupanje v bodočnost, kot pa so ga imele pred enim letom. En tak majhen znak povrnjenega zaupanja je n. pr. zadržanje francoskih poljedelcev, ki so prodali na svobodnem trgu v Parizu zlato, katerega so poprej skrbno hranili. Sedaj pa so ga vnovčili, da so lahko podpisali narodno posojilo za obnovo. Res je, da ena lastavica še ne prinese pomladi. Resnica pa je tudi ta, da se tudi lastavice ne vračajo v jatah, če zima še ni prenehala. Prepričan sem, da zahodnoevropske države verujejo v pomlad, ki ni več daleč.

Vzorni solatni vrt

Vrtnarski strokovnjak, ki je sodelal v londonskega časopisa „Daily Herald“ daje v tem časopisu dobra navodila, kako naj gojimo v lastnem vrtu na najboljši način sočivje, ki nam daje dobro mešano solato.

Goščične rastline in kreša: če sejemo te male solatne rastline na pesek, zemljo ali vato v skodele, škatle ali kake druge primerne posode, jih čez 10—14 dni že lahko uporabljamo.

Glavnata solata: najbolje je, če za sejanje glavnate solate povlečemo pribl. 1,5 cm globoke brazde, ki naj bodo oddaljene po 30 cm ena od druge. vzdolž teh brazd sejemo potem solato kolikor mogoče na redko. Če je zemlja pusta, je priporočljivo, da pred setvijo nekoliko pognojimo.

Redkvica: če sejemo redkvico, je dobro, da jo sejemo skupno s čebulnim ali solatnim semenom. Redkvica poganja zelo hitro in pri tem lahko vidimo, kako potekajo vrste ostalega posevka. Čim se redkvica prikaže, lahko zemljo med vrstami okoplamo, kar je zelo dobro za naš glavni posevek. Redkvica dozori zelo hitro in jo lahko že pulimo, če predno rabijo rastline, ki so bile sejane obenem z njo, po njej zaseženi prostor. Ako hočemo biti z redkvico stalno preskrbljeni, potem jo sejemo v 14 dnevni presledkih na malem prostoru.

Še nekaj o drugih rastlinah: predno dozori v našem vrtu kumare ali paradižniki, imamo pri uživanju solate le

malo spremembe. Do tedaj si lahko pomagamo, če sejemo kratko korenje in špinačo. Špinača, ki ima okrogle liste, nam daje izvrstno solato. V ta namen lahko uporabimo špinačo, ki smo jo poruvali iz pregostih, že sajenih vrst. Korenje, katerega bomo uporabili za solato, posejmo v gnojno gredo! Če je zemlja te grede mastna in si lahko preskrbimo dobro sprhnjen gnoj, potem bomo lahko to korenje, ki bo mnogo rahlejša in boljšega okusa kot korenje, ki uspeva na prostem, kmalu uporabljali.

Pri vseh solatnih vrstah je važno, da rastejo hitro in nemoteno. Dobra zemlja, zavarovanje pred vremenskimi neprilikami, stalno zalivanje itd. so važni činitelji za dobro uspevanje.

Gotovo hočemo imeti vedno svež peteršilj na mizi, pa naj ga uporabljamo kot solato, za začimbo ali pa samo za okras. Če imamo malo prostora na razpolago, tedaj sejemo peteršilj med drugo sočivje ali pa obrobimo z njim grede. Če imamo še tako majhen vrt, ki vsebuje morda samo eno cvetlično gredo, lahko obdamo to gredo s peteršiljem. Vendar moramo imeti pri sejanju peteršilja potrpljenje, kajti star pregovor že pravi, da gre peteršilj sedemkrat k vragu, predno enkrat požene. Ko pa požene, ga moramo razredčiti. Poganki naj stojijo oddaljeni 18 cm eden od drugega. Lepo izgledajo grede in vrtna pota, ki so na ta način obdana s peteršiljem. (ACA)

Kapelski punt

Zgodovinska povest

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

21.

Otožen se je vrnil Andrej domov in se vlegel k počitku, saj je treba, da se telo odpočije za prihodnje dni, ker dosti bo truda, da najde varno zavetje. Toda nemirno je bilo njegovo spanje. Zdelo se mu je, kakor bi letel po poti, biriči pa njim; že so ga dohajali, zdajci in zdajci ga primejo, že se je stegnil eden za njim in ga tudi prijel. Ni druge rešitve, kot da skoči v velik prepad. Že ga drže, a on se jih otrese in skoči v globočino. Z glasnim krikom se prebudi in se trese na celem životu. Ni mogel več zaspiti. Ko se še ni svitalo, se je poslovil od Anke in ji naročil, naj reče materi, da gre na Reberco in nato naravnost na Obir. Anka mu je dala še nekaj jedil in toplo obleko s seboj, da tem lažje prebije čez dan med mrzlim zidovjem turških šanc. —

Na Reberci so se zbrali na dan sv. Barbare vsi rudarji, kolikor jih je bilo na Obirju, na Šefnarci in pod Štokom.

V vznesenih besedah je slikal komendator Rohrmeister težaven stan rudarjev in jih spominjal na njih zaščitnico, ki so jo prišli danes častiti. Med peto mašo so šli vsi rudarji okoli oltarja, njim na čelu nadzornik Jaka Kolar, ki je položil na oltar dve debeli sveči in še poseben dar, ki ga je dal imejitelj Kom-

poš. Njemu so sledili drugi in dali vsak po svojih močeh prispevek za opravilo slavnostne božje službe.

Kot običajno so se podali rudarji po slavnosti v gostilno k nam že znanemu Grajnarju, drugi pa so jo zavili k sednemu gostilničarju Kovaču, kjer se je dobil tudi tobak, po katerem je danes marsikateri rudar že hrepenel.

Pridno so nosili na mizo pijačo. Saj danes je dvakratna mezda — in takšen dan se mora slaviti, ker doslej je šlo v rudokopih vse po sreči in vedno so našli še nove žile svinčene rude, kar obeta še nadaljnji zaslužek.

In razvneli so se rudarji in začeli praviti drug drugemu, kaj je ta in oni doživel.

Jagrov Honzej je vedel povedati, kako ga je nekaj vodilo neko soboto po planini, da ni mogel najti domov. Hodil je po različnih potih, a prave steze v dolino pa le ni našel. Trdil je, da ga je vodil hudi duh. Šele ko je odzvonilo v Klančah jutrnico, se je zavedel in našel vrh Stare gore.

Brunnikov Jaka pa je nekaj slišal v rovu, kako je kljukal gorski škrtatelj na gotovem mestu in res, ko so tam kopali, se jim je odprla močna svinčena žila.

Požervov Jurij pa je šel na kvatni petek zvečer na delo v jamo. Na ovinu ga je srečal majhen možiček z dolgo sivo brado in noseč malo svetilko. Bil je oblečen v zeleno obleko in nosil je dolge rjave čevljičke. Ko je hotel iti Jurij naprej, se je postavil možiček pred njega in mu ukazal, naj čaka. A Juriju se je mudilo in hoče poriniti možička na stran. V tem trenutku nastane močan pišč, da ugasne Jurijeva svetilka, da ni mogel nikamor. Zdajci se sliši iz jame, v katero je bil Jurij namenjen, močan

ropot. Ko prižge luč in pride na mesto, vidi, da se je vdrla ravno nad mestom, kjer je on delal, močna skala, ki bi ga gotovo za vedno pokopala. Rešil ga je oni sivolasi možiček.

„Pa meni je šele predla,“ pravi Pevcarjev Tinej, ko je končal Požervov Jurij svojo povest.

„No, kako pa je bilo?“ ga vsi rado vedno vprašajo.

„Do danes nobenemu nisem ničesar omenil, sedaj pa povem. Ko sem lani ostal čez božične praznike za čuvaja v rudarski koči pod Štokom in se podal na sveti večer k počitku, nisem mogel zaspiti. Veter je tulil, da je pokalo tramovje, šipe so šklepetale, ura je odbila na steni ravno enajst, ko slišim, kako nekdo prihaja sem iz jame. Mislim si, kako pa to, saj danes vendar ni nobenega na delu. Naenkrat se odprejo večna vrata, ki sem jih zaklenil in od znotraj zapahnil. To pa ni vseeno, si mislim, in bilo me je že malo strah. Tolažil sem se že, da dela mogoče veter takšen polom, toda tedaj slišim zamolklo mrmranje v veži, težke korake, ki se bližajo sobi. Puh — je naredilo naenkrat in vrata se odpro sama od sebe. In, o groza, v sobo stopijo trije veliki možje že sivih las in črno oblečeni. Bili so silno resnega obraza in otožni. Pristopili so k mizi, postavili nanjo luč, ki so jo prinesli s seboj, ter se začeli pomenkovati. Kazali so drug drugemu, a ruzumel nisem ničesar. Eden njih stopi k omari in vzame iz nje, četudi je bila zaklenjena, knjigo, v katero se natančno zapisuje, koliko ur je delal ta in oni rudar na dan.

Odprli so knjigo, gledali, listali, zmajevali iz glavami, kazali na številke in grozili drug drugemu, kakor bi hoteli reči, ti si kriv, da je krivično zapisano.

Oblila me je kurja polt, skril sem se pod odejo in gledal skozi luknjo čudne polnočne goste. Naenkrat vzame eden svetilko in posveti proti meni. Mislim sem si, sedaj je po meni in priporočil sem se Devici Mariji v Trnju ter sv. Barbari, da me rešita. In glej, naenkrat bije ura dvanaajst. Pri zadnjem udarcu zaprejo možje knjigo, jo položijo nazaj v omaro ter odidejo, kakor so prišli. Slišal sem sam težke korake proti jami in globok vdih, kakor bi možje hoteli reči: Sedaj moramo zopet nazaj v trpljenje, še ni rešitve.“

Rudarji so vsi tiho poslušali in temu in onemu so se ježili lasje.

„To morajo biti pogubljene duše tistih, ki so zapisovali nekdanji rudarjem v njih škodo druge številke,“ pravi Kunetov Rokej; „kar so s tem prigoljufali, so sami obdržali. Sedaj pa hodijo nazaj, da bi jih kdo odrešil.“

Med takimi in enakimi pogovori je hitro minul čas, sonce se je že davno skrililo za Staro goro.

Piskernikov Tomej je bil nekaj časa pri Grajnarju, nato pa je odšel h Kovaču, kjer je bilo nekaj tovarišev iz Kaple.

„No, kje pa tičiš,“ ga vsi pozdravijo in mu nudijo piti. „Ali se mogoče skrivaš pred biriči, ki lovijo vojake?“

„Meni malo mar za biriče. Naj le pridejo, jim že pokažem,“ se nasmeje Tomej in se vsede k veselim pivcem, ki so ravno začeli prepevati ono narodno:

N'ča bom vinca piv,
bom v črni zemlji gniv,
tam bom srce svoje hvadiv.

Peli so prav dobro: Brunnikov Jaka je pel naprej, Bukovnikov Pavlej je pomagal z basom, Plešnikov Tičan je pel „čez“, Markovčev Hanzej je pa zraven pomagal. (Dalje prihodnjt).

Zakaj ti je ročno delo v veselje in ponos?

Mnogo žen in deklet se že danes ukvarja z ročnim delom v svojem prostem času: one vezejo, pletejo ali kvačkajo. Veliko je pa tudi takih, ki jih nikoli ne zalotijo pri ročnem delu; nehoti pozabljaajo na isto, in če le kdaj zahrepene po njem, z najboljšo voljo ne najdejo ničesar, kar bi prijele v roke.

Često so take žene in dekleta tiste, ki ročnega dela ne obvladajo, ali one, ki mislijo, da sploh nimajo potrebne spretnosti za to. Če bi pa kljub temu hotele le enkrat poizkusiti, se morajo oprijeti kake priproste tehnike: n. pr. kvačkarnja. Pri kvačkanju uporabljamo v splošnem samo verižne, goste petlje in šibice, a te umetnosti se vsaka žena in dekle mimogrede priuči in že lahko prične z delom. Isto pa mora biti smiselno, prikupno, potrebno, postati mora nekaj, česar manjka v gospodinjstvu.

N. pr.: v mnogih, ne samo mlajših gospodinjstvih je prav malo lepih namiznih prtov. (In vendar lepo pregrnje na miza nehoti razveseljuje pusto vsakdanjost). Dostikrat je ta ali oni prt tudi premajhen za število gostov in velikost mize, ali pa je prt, ki bi ga rade pogrnile — v umazanem perilu. Tedaj smo prav gotovo v zadregi, ker ne bi rade imele na mizi kakršnega koli prta ob prilikah, ko bi druge pregrnile mizo z najlepšimi.

Nasprotno nas pa razveseli dejstvo, če imamo tudi ob nenapovedanem obisku pri roki vedno primerne prtice. Če gost z občudovanjem pohvali gospodinjjo ali domačo hčerko: „Kolika zaloga prelepih prticev je v vaši hiši,“ kako zadovoljstvo občutimo v svojem srcu.

Pa niso samo prtji, s katerimi krasi mo svoj dom. Tudi posteljno perilo nam nudi široko polje za delo. Brez ozira na veselje, ki ga že tako ima vsaka žena in

deklet z lepo posteljnino, vsaka pač z največjim veseljem in ponosom pripravi za gosta posteljo z blazino in rjuho, okrašeno z lastnim ročnim delom.

In vse to, prte vseh velikosti in posteljno perilo, bolj ali manj okrašeno z ročnim delom, pa še mnogočesa lepega že imamo, če znamo samo kvačkati. Za začetnice je zelo lahko in prijetno delo filet-kvačkanje.

Če je bil to že nekak odgovor na vprašanje „Kdaj ti je ročno delo v veselje in ponos?“, naj v naslednjem podam še drug odgovor. — Ročno delo nas ne razveseljuje samo takrat, ko napravimo zase in za svoj dom kaj lepega; v veselje in ponos nam more biti tudi, kadar hočemo koga razveseliti z lepim dari-

lom, pa moramo pri tem varčevati. Kako bi si nabavile v tem slučaju darilo, ki bi bilo istočasno lepo in dragoceno? Poznam samo en izhod: vsedi se in ga ročno izdelaj sama. Tudi taka darila so lepa v filet-kvačkanju za začetnice kot tudi za tiste, ki rade kvačkajo. Če obvladamo različne panoge ročnega dela, je izbira daril sveda mnogo bolj pestra. Vsaki tehniki se pa, če si količkaj spretna, hitro prilagodiš.

Gotovo ste drage žene in dekleta našle že več različnih odgovorov na moje vprašanje; uvidele ste, da je skoro vsaki ženi in dekletu v današnjem času potrebno ročno delo.

„Pridne roké — dota zamé“, bodi od slej naše geslo.

KAKO PRIPRAVLJAMO MESO?

Važno je, da onemu mesu, ki ga rabimo kot pečenko, ohranimo, kolikor se da, vse hranilne snovi in tudi njegov značilni okus. To se zgodi, ako takoj zakrknemo površino mesa. V ta namen vložimo kos mesa ali v vrelo tekočino ali ga polijemo z razbeljeno mastjo, kar povzroči, da beljakovina v mesu zakrknje. S tem je zabranjen izliv mesnega soka v tekočino.

Ako pa hočemo imeti dobro juho, denemo meso v mrzlo vodo, ker nam je pri tem juha glavno. Ko namreč meso v mrzli vodi stoji na ognju in se z njo vred počasi ogreva, oddaja polagoma hranilne snovi vodi. Zato je goveje meso, ki ga rabimo za juho, potem navadno pusto, krhko, vlaknato, brez vsakega soka, dočim je juha krepka in izdatna. Prav zaradi tega dajemo h govedini razne prikuhe, da jo osvežimo in ji dodamo okusa od najraznovrstnejših začimb, ki ga je moralo oddati juhi. Prav zaradi tega in zlasti še, ker je bilo do nedavnega goveje meso zelo drago, smo pripravljale juhe rajši iz raznih zelenjav in tako zvane ponarejene juhe, meso pa smo rabile kot samostojno jed.

Opozoriti moramo tu na grdo navado nekaterih gospodinj, ki čakajo z zajemalko v roki, ko zavre juha in napravi pene na površju, da z zajemalko odstranijo pene. S tem pa odstranijo najvažnejši in najboljše del hranilnih snovi, ki prav na ta način odhajajo iz mesa. Ona gospodinja, ki ne more prenesti tega, da ji te pene juho nekoliko skale, naj te pene vsaj shrani kot dodatek k drugim jedem, kakor ponarejenim juham, sočivju, omakam. Vsekakor pa naj vsaka gospodinja v miru počaka, da se juha s počasnim vretjem, kar je najvažnejše za juho, sama po sebi razčisti, in jo precedi šele potem, ko jo zakuha.

Marsikatera gospodinja tudi prav ne ve, kaj naj začne s kostmi, s takozvano doklado (priklado), ki jo dobi pri mesarju. Važno je, da si zapomnimo, da najboljše juhe nastanejo iz kosti in so res tudi krepke in aromatične, dočim jim meso oddaja samo lasten sok. Za juho dobivamo navadno dve vrste kosti kot priklado k mesu: bele in krvave. Bele kosti so one iz debelih delov kosti, kakor koleno, krvave kosti pa nam dajejo manjše kosti, kakor rebra. Tu naj si zapomnimo to-le: vse bele kosti, t. j. tiste, ki pri preseku ne pokažejo krvavega izcedka, denemo lahko takoj z mesom vred kuhati. Krvave kosti pa, iz katerih se izceja krvavčast sok, pa pridenemo šele potem, ko je juha že prvič zavrela. Na ta način se juha ne skali in ne postane bleđa. Nekateri gospodinje pridenejo te kosti šele zadnje pol ure, preden je juha kuhana.

Včasih se dogaja, zlasti na deželi, da ne dobimo lepega kosa mesa in dobrih kosti za juho. Taka juha je slaba in malo okusna. Da se ji popravi barva in okus, si znajo pomagati nekatere gospodinje s tem, da zelenjavo z mozgom in na tanke rezine zrezano korenje prevro na masti in dodenejo k juhi, kma-

lu ko prvič zavre. To dá juhi zelo prijeten okus in lepo rumenkasto barvo.

V splošnem pa naj si gospodinja zapomni, da nobena juha ne sme biti čista in „gladka“, ker prav to je značilen znak juhe, da je nekako temnejša in gostljata, četudi ne tako kakor razne omake k mesu, ki jih zgostimo še z moko.

Poleg govedine, teletine in svinjine ima gospodinja priliko uporabljati v gospodinjstvu tudi še b r a v i n o, t. j. meso mladih ovc in koz.

Znan je pri nas zlasti dušen koštrun in ocvrt kozliček. Oboje je posebno okusno v pomladanskih mescih, zlasti kozliček od velike noči do binkošti.

Kako shrani gospodinja meso za par dni?

To vprašanje v zimskem času ne dela nikakih težav, ker je pač mraz najboljšo sredstvo za konserviranje. Drugače pa je potem, ko se ogreje in meso zelo hitro dobi neprijeten duh. Večkrat že pomaga, da kos pečenke, ki jo hoče gospodinja šele drugi dan porabiti, prvi dan, ko jo je oprala in nasolila, oblije z vrelo mastjo ter postavi na hladno. Govedino, ki jo imaš za dva dni, zavij v snažen prticek, ki si ga namočila v močnem jesihu. Pomaga tudi, ako meso nasoliš, vendar ga moraš pred porabo dobro izprati, ker sicer ti bo, najsi bo že juha ali pečenka, preslano. Seveda je za ono gospodinjjo najbolje, ki ima doma led in shrani meso za poznejšo porabo na ledu.

Kako ravnamo z zmrznjenimi hranili?

V zimskem času se večkrat zgodi, da pri hudem mrazu, ki zaide v klet in shrambo, naša hranila zmrznejo. Zmrznjenih hranilnih sredstev nam ni treba zavreči, ampak pravilno ogreti. Za to par navodil!

Pri dolgo trajajočem mrzlem vremenu je najbolje, da zmrznjene jestvine ohranimo v tem stanju toliko časa, dokler jih ne mislimo rabiti. Takrat jih polagoma otajamo. Če pa nastopi hitro milo vreme, mora gospodinja pač paziti, da zmrznjene stvari čim hitreje porabi. To pa ni vselej lahko, zlasti če je zmrznila velika množina.

Zmrznjena jajca je postaviti v mrzlo vodo v mrzlem prostoru, da se v njem polagoma otajajo. Vendar jih je treba kmalu porabiti, ker se sicer dolgo ne drže. Če je mraz zajel veliko množino jajc, je najbolje, da jih gospodinja porabi zlasti za večerje. V večjih obratih lahko porabijo jajca kot marinirana jajca. V ta namen je jajca trdo skupati, obeliti in jih položiti v lončeno ali porcelanasto posodo, potem zavreti kis s poprovimi zrni nekako 10 minut in vliati na vložena jajca. Ko se jesih ohladi, zavemo posodo s papirjem in jajca stoji nekako 4 tedne v tej polivki. Iz nje jih potem lahko polagoma jemljemo, razrežemo na rezine in jih porabljamo za obložene kruhke.

Zmrznjena jabolka je treba takoj porabiti. Če bi se otajala, izgubé svoj dober okus in tudi dalje ne stojé, ker so vsa omehčana. Prav v zimskem času iz zmrznjenih jabolk skuhamo lahko kompot in z njim napolnimo kozarce, ki jih potem steriliziramo. Pri porabi se ne bo poznalo, da so bila zmrznjena.

Tudi **zmrznjeno zelenjavo** na enak način lahko ohranimo. Glavno pa je pri tem, da se polagoma otajajo. Da jo lahko porablamo pozneje, je najbolje, da posamezne vrste kuhamo, ozir. dušimo, kakor bi jo hoteli porabiti za prikuho, vse do tja, ko je treba pripraviti prežig. Vse to potem tudi lahko spravimo v kozarce in nam bo, če jih pravilno steriliziramo, ostalo za nekajtedensko porabo.

Zeljne glave, ki so zmrznile, je treba najprej oprostiti zunanjih zmrznjenih listov, potem pa jih položiti v mrzel prostor, da se polagoma otajajo. Potem jih razrežemo kakor za kisló zelje, poparimo z vrelo vodo in pustimo v njej dve uri. Potem maso dobro iztisnemo, posolimo in pustimo do prihodnjega dne, drugi dan ponovno dobro iztisnemo in spravimo zelo na trdo v lončen ali porcelanast lonec. Čez polijemo vrelega vinskega jesiha, ki smo ga nekoliko razredčili z vodo, položimo na zelje, ko se je ohladilo, kroznik in primerno težak kamen, da je narezano zelje ves čas v kislini. Potem zavežemo s pergamentnim papirjem in nam ostane na ta način shranjeno zelje, četudi že po tej nesreči, da nam je zmrznilo, do pomladi in ga zlasti lahko rabimo kot posiljeno zelje.

Zmrznjen krompir je za marsikatero gospodinjjo naravnost katastrofa. Morebiti ga je nakupila za drag denar, da bo z njim izhajala do novine, pa ji je zmrznil. Ne smemo pa misliti, da je že vsak krompir, ki ima sladak okus, tudi zmrznjen. Zadošča že tudi višja temperatura v kleti kakor pa ona za zmrznjenje, da postane krompir sladak. Takemu krompirju, ki je samo sladak, a še ne zmrznjen, pomagamo lahko na ta način, da ga prenesemo v toplejšo shrambo in se tam zopet nekako umiri. Če pa je krompir zares zmrznil, pa ga nikakor ne smemo prenesti v toplejšo shrambo, ampak ga moramo v vodi, ki smo ji primešali soli, v mrzlem prostoru otajati, potem razgrniti, da se odteče, potem pa polagoma osušiti v toplem prostoru. Četudi smo ga na ta način rešili gnilobe, vendar ga moramo kmalu porabiti. Saj pa je prav krompirjevih jedi cela vrsta, ki jih gospodinja lahko sama zbere in potem pripravlja krompir na najrazličnejše načine.

A. G.:

Kmečka

V našem življenju kraljuje pomlad, zima poletje, jesen so ji bratje, mi pa smo večni, večni svatje plodne zemlje.

Njeni orači brazde znojimo, vse drugo pustimo Gospodu Bogú.

On jo oblači, hrani in greje, sejemo, žanjemo mi. Dlan nam je žuljava, lice rjavo, srce pa nam zdravo poganja kri.

To je moj rod: očka lan seje, mamica prede, sestra bala mi šiva, bratec na skrinjo rože ustvarja, ženin moj streho pokriva.

Šla bom in nesla žulje na dlani, delala bom in molila, ljubila bom novi košček zemlje in otroke slovensko učila. Oh, pojdi z menoj, Gospod!

Cenjene naročnike naprošamo, da plačajo naročnino za prihodnje četrtletje,

UPRAVA.

Izpod domače lipe

VELIKOVEC

Posestnik Hornar na Olšenici obdeluje svoje polje s parom konj. Eden teh konj se je postaral in gospodar je uvidel, da ga bo treba nadomestiti z mlajšim. Slučajno je mogel prodati kravo, vrednost starejšega konja je tudi precejšnja, oboje pa naj bi zadostovalo za nakup mlajšega konja.

Zamenjava se je izvršila in Hornar je bil zadovoljen, da bo vprega za nekaj let v redu. Mladega konja je zdaj vpregal s svojim in par je mirno vlekli ter dobro vozil. Prodajalec mladega konja je zatrjeval, da se konj ne plaši pred avtomobili.

Hornar je moral oddati zadrugi še nekaj pšenice. Dne 1. aprila naloži voz. Ker je hotel preizkusiti mladega konja, vpreže samo tega in, ker je bil sam najbolj vajejen konj, pelje on pšenico v Velikovec. Zadruga, kjer se oddajajo pridelki, je tam v Grebinjskem predmestju. Hornar sedi na vrečah in pripelje k zadrugi hiši. Tedaj pribobni od druge strani tovorni avto, katerega izpuh natenkrat poči, kot da bi ustrelil z možnarjem. Mladi konj pa ni bil ropota vajejen. Žival poskoči, oje se zlomi in se zasadi konju v stegno; žival se zažene še bolj divje. Gospodar skoči z voza in pride pri tem pod voz. Možje so zgrabili podivjano žival in jo ukrotili. Potem pa so izvlekli gospodarja izpod koles, misleči, da je mrtev. Pa je Hornar imel toliko sreče, da se mu ni nič hudega pripetilo. Le konj je bil tako razmesarjen, da so ga morali odveč k živinozdravniku. Tam so ga postavili v hlev, kjer ga bo zdravnik lečil.

Kaj pa zdaj s poljem, ko se s setvijo tako mudi? Hornar je naprosil sosedo v št. Petru, da mu pride delat s traktorjem. V enem dnevu so preorali polje. Sejalni stroj imajo sosedje na Olšenici skupno. Nasejali so jaro rž, ki jo je Hornar z zdravim konjem povlekel. Tako se je delo le dovršilo in nesreča ni mladega gospodarja preveč hudo zadela.

BRDO-MELVIČE

V torek po tihi nedelji nam je tukaj kazal veliki film: „Kralj kraljev“ grabštajnski g. župnik Mairič in sicer na Brdu in v Ločah (Otcah). Predstave so bile za mladino ob 2. in 6. pop. V Loče so prišli tudi borovljski šolarji z učiteljico; za odrasle so bile predstave ob 8. zvečer. Obisk je bil zelo dober in je bila dvorana zvečer nabito polna; navzoči so bili tudi 4 župniki.

Vsi smo bili nadvse zadovoljni z res lepim filmom, ki predstavlja Kristusovo življenje, čudeže, trpljenje, smrt in vstajenje (četudi je to ali ono bolj kakemu romanu podobno); posebno nas je veselilo, da je g. Mairič tudi v slovenskem jeziku govoril po zvočniku, da je bil res pravi zvočni kino, zato mi izrekamo najlepšo zahvalo in ga prosimo, naj zopet pride n. pr. v jeseni s kakim lepim filmom.

LOČE OB BAŠKEM JEZERU

Prazniško razpoloženje je bilo ves pretekli teden v naši fari. Misijon smo imeli — čas sprave in pokore! Od blizu in daleč smo hiteli farani na misijon. Želi smo dosti duševne hrane, lepih nauk in pouka v verskem in moralnem oziru. Prehitro so minuli ti, za nas najlepši, a tudi najpomembnejši dnevi. Višek misijona pa smo doživeli ob sklepu, ko je č. g. misijonar naslovil posebej na naše žene, dekleta, može in fante nadvse ganljive, v dno duše segajoče besede slovesa. Solze ganotja so zalile skoraj sleherno oko. „Pa z Bogom, loški farani,“ je dejal g. misijonar na koncu. Da, z Bogom in povsod Boga, pa manj farizejev in bilo bi dosti kruha za vse!

Da, res lepo je bilo, večkrat bi moralo biti tako. Morda bi potem tudi „krist ob Kropivni“ izostal, ki je sicer kot senca ležal nad našim misijonskim tednom.

~~~~~

ZANIMIVOSTI

72.000 CIGARET NA URO

Na nekem oddelku londonskega velesejma britanske industrije bo letos razstavljen nov stroj za zavijanje cigaret, ki lahko v eni uri vloži v zavoje 72.000 cigaret. Londonska tvrdba, ki je zgradila ta stroj, je iznašla tudi poseben ovoj, ki ščiti cigarete pred vlago in je prozoren, tako da lahko kupci vidijo vsebino zavoja.

EVROPSKA PROIZVODNJA ZLATA JE LETA 1947 PADLA

Evropska proizvodnja zlata je zaznamovala lahen padec, dočim se je proizvodnja po ostalem svetu dvignila. To posnemamo iz podatkov mednarodnega denarnega fonda.

Evropa je v letu 1947 pridobila zlata v skupni vrednosti 10.380.000 dolarjev. Vrednost proizvodnje zlata leta 1946 pa je znašala 10.850.000 dolarjev. Glavne proizvajalke zlata v letu 1948 so bile:

Francija, ki je pridobila za 1.650.000 dolarjev zlata, Madžarska 70.000 dolarjev, Romunija 2.610.000 dolarjev, Švedska za 2.640.000 dolarjev. Druge evropske države pa so nakopale za 2.310.000 dolarjev zlata.

ČITANJE KNJIG NA DALJAVO

Kot je znano, čitamo knjigo navadno 30 cm oddaljeno od oči. Kmalu pa bomo lahko knjige čitali na daljavo 80 kilometrov. To nam bo omogočil nov televizijski elektronski aparat, ki ga je zgradila Mullard Company v Londonu. Novo napravo imenujejo „telemetering“ in ni bila izdelana za čitanje na tako daljavo, temveč za pametnejšo namene. Z novim aparatom lahko na daleč opazujemo, kaj se godi v nekem določenem kraju. Tako na primer lahko študentje iz drugega mesta opazujejo v sosednjem mestu v bolnici zanimivo kirurgično operacijo. Prav tako pa bodo lahko policijski agenti opazovali kakšno kaznivo dejanje na določenem kraju, ne da bi se jim bilo treba ganiti iz urada.

HELIKOPTER V SLUŽBI BRITANSKE MORNARICE

Helikopter (letalo, ki se lahko dvigne navpično) najde vedno nova področja za svoje delovanje. Pred nedavnim so izvedli dokaj zanimive poizkuse na nekaterih enotah britanske mornarice. Njegova naloga je bila, da je prenesel z ene ladje na drugo „važne dokumente“, ki pa so dejansko bili le zavoj časopisov in so služili za poizkus. Helikopter se je dvignil s krova ladje, ki ga je vozila s seboj, in je odletel nad ladjo, kateri so bili dokumenti namenjeni. Tam se je ustavil v zraku, da je lahko prinašalec dokumentov izstopil, oddal zavoj in zopet zlezel v letalo. Nato se je helikopter vrnil na svojo ladjo, kjer je izvršil tudi druge poizkuse. Reševal je ljudi iz morja. Letalo se je spustilo na krov ladje, odneslo z nje nekaj mož in jih nato ponovno pripeljalo na krov. Kdor je gledal te poizkuse, se je lahko prepričal, kako važno reševalno sredstvo bo postal helikopter pri reševanju ponesrečencev.

OTVORITEV PODJETJA

Gradbenik

ING.

Wilhelm Binter

Izvedba visokih, nizkih in in vodnih gradenj

Št. Jakob v Rožu (St. Jakob i.R.)

ČEBELARJI, POZOR!

Koncem aprila prodam 25 mladih matic-samic ali pa v obliki mladih rojčkov (do 250 gr težkih). Rabim nujno nekaj čebelnih panjev (orig. Žnidaršič). V zameno dam matice ali prve spomladanske roje.

Stanko Srienc, čebelarstvo, Žvabek pri Pliberku 1067

Modelno in specialno mizarstvo

Franz Daum

Goričica 16 - Vetrinj (Viktring) pri Celovcu

20 minut od predzadnje postaje elektr. železnice pri Vrbskem jezeru

se priporoča

za izdelavo lesnih in kovinskih modelov za vso gradnjo strojev. Specialist in vodilen pri gradnji avtomobilov in traktorjev kakor tudi v elektroindustriji.

Naprodaj šablone za cementne izdelke v vseh velikostih in za zelenih oblikah.

LESENE JERMENICE

(gonilna kolesa) v vseh velikostih in v najboljši izdelavi,obarvane in opremljene s pripomočki.

A. Blaas

tkalnica platnenih izdelkov in podjetje za impregniranje

UNTERRAIN

pri FELDKIRCHEN i. K.

Telefon št. 15

izdeluje razne platnene in bombazne izdelke za domačo in kmetijsko uporabo, impregnirane ponjave za vozove, vreče, blago za stiskanje sadja in razno.

Prevzemamo dobro oprano domače laneno predivo; v zameno dobite razno platneno blago. — Grobega, neenakomernoga predenega prediva ne sprejmemo.

KLEMEN HABJAN:

JERČEVI GALJOTI

(Izvirni roman)

3.

Aleš stoji ob očetu in njegova močna pleča so kakor širok jez. Tudi Lojze je z njima. Ponosen je, da vsi fantje buljijo v Aleša in ga zavidajo za moč. Obramov je ob njem kakor počep. Z eno roko bi ga obrisal ob tla.

Marjeta gre od maše z dekleti. S trmastimi ustnicami odbija poglede fantov. Dobravčev Cena bi že rad nastavljal besedo z njo, toda Marjeta ga komaj pogleda. Čeprav je šele v sedemnajstem letu, je videti odrasla in močna kakor dekleta pred moztvijo. Kazé jo le šapaste roke. Te so Jerčeve.

Vendar naj fantje precejšajo kakor hočejo, z Marjeto se more kosati kvečjemu Uleševa Minca. Toda ta je sama in Uleš je ne bo dal vsakemu betinu, posebno podbreškim ne. V osemnajstem letu je in lahko še čaka. Na Uleševo hišo bo vsak rad prišel. Tudi če bo Minca že starejša. Uleš se ne bi še rad umaknil. Posebno zdaj ne, ko Jerč nekaj pripravlja. S Sebenakom sta zmenjena. Pritisnila ga bosta, da bo zijal kot kapelj. Še toliko mu ne bo ostalo

kot staremu. Še toliko ne, da bi bajto kupil, ko bo z mlinom propadel. Stari se je vsaj v bajto rešil.

Sebenak Ulešu ni bil nikoli poseben prijatelj, vendar Jerčeva zadeva ju je zbližala. Počasi so se motale misli v Sebenakovi glavi. Včasih se mu ni zdelo vredno, da bi mislil na Uleševo Minco. Andrej bo lahko izbiral. Saj je Sebenakov.

Zdaj pa, ko ga je Jerč pričel mučiti s svojim početjem, je nenađoma postal ponižnejši. Kaj prida z Andrejem ne bo. Zelen je, šibak, ramena so mu upadla. Vreče so mu čudno skrivile hrbet.

Da tega prej ni videl, zlodej! Zdaj Sebenak prav lazi za sinom. Nekoč ga je presenetil, ko se je mučil z vrečo. Upehal se je bil ob osemdesetih kilah, kakor da jih nese najmanj stodvajset.

Nazadnje le ne bi bilo napak, ko bi se priženil na Ulešev mlin. Doma bi lahko ostal Peter, ki je videti bolj zdrav.

Kadar Sebenak misli na zdravje, ga kar nekaj stisne pri srcu. Takrat, ko se je ženil, je gledal samo na premoženje. Šele potlej se mu je razkrila bridka resnica, ko je bilo prepozno. Čeprav je bila videti žena ob poroki zdrava, je vendar nosila v sebi kal, ki je ubijala Poljukarjev rod.

Jetika!

Pred poroko so ljudje namigavali, toda Sebenak je strmel samo v premoženje. Šele, ko se je rodil Andrej, se je zganil. Otrok je bil šibak, nič podoben njemu. Ves je bil po ženi. Peter je bil za spoznanje boljši. Toda s štirinajstim

letom je pričel hirati tudi on. Nekaj je grizlo v Sebenakovi krvi, počasi žrlo sile otrok.

Francka, ki je bila zadnji otrok, je bila na videz videti najmočnejša. Vendar so ljudje tudi o njej šepetali, da ni prava. Čudna rdečica na licih jo je izdajala.

Sebenak je sprva trpel, potlej se je nekako privadil. Otroci so delali in rasli. Le včasih, ko mu je kdo omenil zdravnika, se je zgrnil vase in po nekaj dni ni govoril.

K zdravniku otrok ni hotel goniti. Če bi morda le kaj imeli. Resnico bi težko prenesel. Tako se je tolažil, da so otroci bolezen prerasli in da so pač ženine sorte. Šibki, vendar dovolj močni za življenje.

Ko je pričel Jerč s svojim delom, je Sebenak pozabil na vse. Videti je samo Jerča, kako postopa ob Bistrici, kako meri in kako pripravlja.

Ko je Vorenc začel s cesto, je vedel vse. V dnu srca se je zganil spomin, da se je zamajala vsa notranjost.

Oče so podrl starega Jerča. Pritisnili so ga k tlom, da ni mogel več dihati.

Vorenc tega ni pozabil.

Nekaj kakor onemogel strah vstaja v Sebenaku. Otrok nima več k mari.

Jerč je hujši od jetike.

II.

Žink—žvenk—žink—žvenk...

Jerčeva dva tešeta.

Žink—žink padajo glasovi v Bistrico.

Sebenak s stisnjenimi ustnicami gleda proti Žejam.

V nedeljo popoldne je prišel Uleš z ženo in Minco. Sebenak ga je bil vesel. Čim bolj je premišljeval, bolj si je bil na jasnem, da sam proti Jerču ne bo nič opravil. Bal se je sile, ki je rasla iz Jerčeve čokatosti, bal se je čudno čumastih Jerčevih oči.

Ženske so se spustile v klepet. Sebenak pa je odpeljal Uleša v kamro. Ni, da bi človek pred ženskami o vsem govoril. Še tako se skrivnosti prehitro razneso.

Uleš se je spustil na stol in zabobnal s prsti po mizi. Sebenak je koj videl, da je tudi Ulešu Jerč prišel do živga.

Sebenak je postavil liter na mizo.

„Po pravici rečeno, — grize me. Bojim se, da nama bo hodil v napoto. Midva sva si daleč vsaksebi in nisva si preveč v škodo. Če se sedaj usede med naju Jerč, zna biti obema narobe.“

„Zlodej,“ sikne Uleš skoz zobe in zvrne kozarec.

Sebenak potiša glas.

„Jerč ni pozabil, da sta najina očeta stisnila starega. Vidi tebe, ki si se razkošatil v njegovi hiši, in vidi mene, ki sem Sebenakov sin. Oba bi najraje vtopil v žlici vode, če bi mogel. Verjemi.“

„Hodi visoko kakor stari,“ bobna Uleš kar naprej po mizi. „Toda zdi se mi, da še tako daleč ne bo prišel kakor oče. Kaj pa ima? Roke in grčave otroke. Za mlin je to premalo. Treba je denarja, sam veš.“

Sebenak gleda predse.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 velikonočno darilo; 3 neoženjen moški; 7 morska riba; 12 najbolj razširjena rastlina; 13 operni pevec-tenorist, Slovenec, član dunajske opere; 18 druga beseda za čarovnika; 19 zna, je vešč; 21 običajen izraz za malopridneža, podleža; 22 član največjega slovanskega naroda; 23 gre, pojde (hrvaški); 25 rastlina miru, sprave; 28 tuja beseda za uredništvo; 32 sladkovodna riba; 34 kmečko gospodarsko poslopje; 38 iglasto drevo; 39 pogojnik; 40 veznik; 42 sila, jakost; 43 latinski pozdrav; 44 mesto v severni Afriki; 46 glinasta zemlja; 48 rastlinski izrastek; 50 moški glas; 51 žensko krstno ime; 53 predlog, ki nekaj zanikuje; 54 označka za kemično prvino kalij; 55 najeden; 56 poljski pridelek; 58 strupena žuželka; 60 znamka motornih koles; 61 majhno okence; 62 boječ; 63 domača žival, perutnina; 64 vrsta, zaporedje; 66 domače žensko ime; 68 teče in nič ne reče; 70 ptičje gibanje; 71 gora kralja Matjaža; 72 povrtnina, velikonočna jed k mesu; 73 svojilni zaimek; 74 reklamno sredstvo; 77 preteklega leta; 79 nebeški prebivalec; 81 tekoča voda, tudi mesto v Primorju; 82 lakota; 83 železnik; 85 staroegiptovsko božanstvo; 86 očka; 88 včeraj jutraj; 90 vinska trta; 91 moško krstno ime; 92 debela, široka, kratka deska; 93 hi-

ter umik; 94 izraz pri kartanju; 96 bel kruh boljše vrste; 100 eden izmed čutov; 102 ena od obeh rok; 103 ljubo ..., kdor ga ima; 104 rečno prevozno sredstvo; 105 vrsta fiziola; 106 Prešernov prijatelj; 107 oblika gore; 108 uradna listina; 110 oblika stropa; 112 državna oblika; 114 površen opis; 115 spletena šiba; 116 industrijsko mesto v severnozahodni Italiji; 118 moli! (latinsko); 120 poldrag kamen; 122 toaletna omarica z ogledalom; 124 obdelovati zemljo; 126 krajša oblika besede pod 46 vodoravno; 128 svetopisemska oseba; 130 rečica na Gorenjskem; 132 tuja beseda za blago; 134 moško krstno ime; 135 trčenje; 137 nepravi oče; 138 slovansko moško ime; 139 vrsta perutnine; 140 nemško pristanišče ob Vzhodnem morju; 142 trije enaki samoglasniki; 144 glavno mesto neke sredozemske države; 146 reka ponikalnica na Notranjskem; 147 dolgoprstnež; 148 tuja beseda za dobiček; 151 okleščena visoka smreka, praznično znamenje; 153 izraz pri šahovski igri; 155 ribiška mreža; 157 kuhinjska priprava; 159 kralj ptičev; 160 osebni zaimek ženskega spola; 161 živa prikazen; 163 vrednote; 164 kamenina.

Navpično: 2 božjepotnik; 3 kratka za starejši; 4 ploskovna mera; 5 glasbilo s strunami; 6 kratka za „eventualno“; 7 dva glasova sičnika; 8

dva enaka samoglasnika; 9 dva enaka soglasnika; 10 v naši pesmi se opeva kot „mili kraj“; 11 nikalnica; 13 manjša utežna enota; 14 uradna kratka za francosko republiko; 15 rusko moško ime; 16 prislovno določilo kraja; 17 kozaški poglavar; 19 hiter, nagel; 20 izraz za neko domačo žival; 23 egipčanski ptič; 24 ljubezensko nastrojenje (naslov Cankarjeve pesniške zbirke); 25 gora na Koroškem; 26 vrsta gimnazije; 27 ženski glas; 29 ptič črne barve; 30 domač izraz za Jakoba; 31 ženski glas; 32 slap v Triglavskem pogorju; 33 črta, ki loči dve državi; 34 kratka za neko utežno enoto; 35 moško ime; 36 sadno drevo; 37 gozdna poseka, nerodovit predel; 41 kratice mednarodne begunske organizacije; 45 vrsta nasele; 47 poziv, klic (tujka); 49 znamka motornih koles; 51 konica; 52 moško ime; 53 jezero in letovišče na Gorenjskem; 54 pletena posoda; 57 mesto v Rumuniji; 59 naplačilo; 60 neke barve; 62 cestna nadloga; 63 vrt, gozdček; 65 zakaj? 67 letopis; 69 član staroslovanskega naroda; 70 gradivo, kurivo; 71 kuhinjski opredek; 72 oblika surovega lesa; 73 gol, brez obleke; 74 predlog; 75 ognjeniški izmeček; 76 krajši izraz za tečejo; 78 miselni utrinek, trščica; 80 neotesan, nevljuden; 81 del človeškega telesa; 82 vrsta pesnitve; 83 raj, oblok; 84 živalska končina; 87 otok

med obema ameriškima celinama; 89 skrajšano moško ime; 91 indijansko obuvalec (po Karlu May-u); 92 bliža se; 93 kot pri 38 vodoravno; 94 del posode; 95 žvečilo; 96 pisalna potrebščina; 97 orientalski naslov; 98 vrednost v denarju; 99 sedež čuta; 101 kiparski izdelek; 103 hiter tek; 104 prebivalec gorških hribov; 105 borba; 106 dnevnik, glasilo; 109 neka številka; 111 igralna karta; 113 nadležna živalca; 114 osje gnezdo; 117 kraj ob Vrbskem jezeru; 119 ženski glas; 121 gostilniški uslužbenec; 122 velikonočno cerkveno opravilo; 123 industrijska rastlina; 125 glagol premikanja; 127 zlato (italijanski); 129 živalna potrebščina; 131 drugo ime za Madžara; 132 uradne kratice za angleško vojno letalstvo; 133 prispodoba cvetne nedelje; 136 del roke; 139 časovni veznik; 141 prijetno na pogled; 143 „star“ v angleščini; 145 nikalnica; 147 osebni zaimek; 149 kratka neke dobrodelne ustanove; 150 tovarna sukna pri Celovcu; 152 pritok Rena; 154 moško krstno ime; 156 kratka utežne enote; 158 vrsta živinske krme; 162 osebni zaimek.

Radio Celovec

NEDELJA, 17. aprila:

7,15 Jutranja glasba.

17,10 Pregled radijskega sporeda za prihodnji teden.

19,30 Oddaja: „Kristus je vstal.“ Poje cerkveni zbor iz Sveč.

PONEDELJEK, 18. aprila:

7,15 Jutranja glasba.

TOREK, 19. aprila:

7,15 Gospodarska ura in jutranja glasba.

16,00 Koroški velikonočni običaji.

17,10 Poročila.

SREDA, 20. aprila:

7,15 „Domači zdravnik“ in jutranja glasba.

17,10 Poročila.

ČETRTEK, 21. aprila:

7,15 Zanimivosti.

17,10 Poročila.

19,30 Narodne pesmi s plošč.

PETEK, 22. aprila:

7,15 Pomenek o vzgoji in jutranja glasba.

17,10 Poročila.

SOBOTA, 23. aprila:

7,15 Pregled svetovnega tiska.

17,10 Poročila.

„Vse res, toda so ljudje, ki vse napravijo iz nič. In Jerč je eden takih. Zagrizi se v nekaj in ne izpusti. Če bi ga ubil, do smrti bo držal.“

Uleš se smehlja.

„Preveč ga hvališ, Sebenak.“

„Premalo ga poznaš, Uleš. In ne pozabi, da Jerčevi pestujejo očetovo sovrastvo. To je najhujše.“

„Kaj mu moreš?“ skomizgne Uleš. „Nič. Neumno se je gnati, ko Jerč še nič nima.“

„Mlin bo postavil. O tem sem prepričan. Če ne drugače, bo delal sam z Alešem.“

In Sebenak ni mogel mimo svoje bolečine.

„Otroke ima zdrave in močne. Takega, kot je Aleš, ni v fari.“

Uleš molči.

Šele po kratkem premolku suho doda.

„Videli bomo, ko bo mlin stal.“

Nato sta se dvignila in odšla v hišo.

*

Kmalu se je zvedelo, da sta se Sebenak in Uleš nekaj dogovarjala. Novica je prišla na ušesa tudi Jerču. Oči pod nizkim čelom so mu zagorele.

„Bojijo se,“ je dejal Aleš.

Oče in sin sta čutila globoko zadovoljstvo. Sebenak in Uleš se bojita.

Žink—žvenk, žink—žvenk...

Vorenc in Aleš garata, da se bosta pretrgala. Kupi tramov rastejo.

Z njimi Sebenakova ihta.

Jerč preračunava stroške. Računa in črta, da mu številke plešejo pred očmi. Poleg bajte bo treba prodati še nekaj gmajne.

Alešu se zdi gmajne škoda.

„Sposodili bi si.“

„Z dolgom ni nič. Davi te kakor borič.“

In kakor da si Jerč ne upa glasno dokončati misli, doda tiho:

„Če bi se nam slučajno podrlo, smo vsaj brez dolga.“

Koj, ko je bila gmajna prodana, so pri Jerču pričeli. Zidar je bil en sam. Več jih ni bilo treba, zakaj Vorenc in Aleš sta garala za štiri.

Ljudje so pričeli prihajati gledat.

Jerč je komaj katerega pogledal. Ni utegnil.

Sebenakove noči so se daljšale. Zdaj je tudi Uleša do kraja zgrabil Sebenakov nemir.

Pod skalnatim napuščem se je delo vsak dan bolj poznalo. Še tisti, ki so spočetka zmajevali z glavo, so potegnili z Jerčem.

„Na boljši kraj mlina ne bi mogel postaviti.“

Jerč se samo smehlja.

Stroški se grmadijo. Vretena, kolesa, kamni, stope. Jerč je ob večerih bolj zbit kot na začetku, ko je po cel dan vlačil samo kamne.

Do prvega jesenskega dežja je mlin nared. S tremi kolesi in stopami.

Bajte to leto ni mogel postaviti. Po pogodbi sme ostati v Žejah do jeseni drugega leta.

Jerč skoraj ni mogel verjeti.

Mlin stoji!

Košata kolesa žde nad vodo in samo čakajo, da jih s polzo spusti v tok. Zadržela bodo vretena, zaječali palci, zavrtle se bodo preslice, zapeli kamni in Jerčev mlin bo zaklopotal prek Bistrice v porog Sebenaku in Ulešu.

Vsa Jerčeva družina se je zbrala pred mlinom. Kakor da gredo k maši, ne pa na ogled mlina. Vorenc in Aleš ogledujeta, kar sta si že stokrat ogledala. V vsaki stvarci je njuna moč in njuna kri.

Jerčevka s sklenjenimi rokama strmi v velikansko vreteno.

Počasi se Vorenčeve oči temni.

„Ta kolesa bodo zmlela Sebenaka in Uleša. Jerči ničesar ne pozabijo. Dosti vas je, da jih boste gnali do konca.“

*

Prvi je pripeljal v mlin Zidanek. Dva mernika pšenice in mernik prosa.

„Pot si čedno napravil Jerč. Če bo še

mlin tak, potlej bo Sebenaku trda predla.“

Jerču so se tresle roke, ko je zgrabil za vrečo.

„Bog in sveti križ božji.“

Usul je. Potlej je pritisnil na polzo. Kolo se je dotaknilo vode, vreteno se je napelo kakor velikansko telo in oglasila se je godba mlinskih kamnov. Jerč je sklenjenih rok gledal v sita in podstavljeni mernik.

Tudi Zidanek se je zagledal v moko, ki je padala v posodo.

Potlej sta oba hkrati segla s prsti v mernik.

„Kaj praviš?“ se je zarežal Jerč.

„Boljšo boš mlet kot Sebenak in Uleš. Vedel sem.“

Pod noč je pripeljal Oretovec.

Doslej je vedno vozil k Sebenaku.

Pozno v noč je klopotal Jerčev mlin. Jerč in sin Aleš sta se samo gledala.

Ko sta ustavila kamne, napolnila vreče in jih zavezala, sta zaprla vrata in odšla v sobico. Jerč si mlina čez noč ni upal pustiti samega. Zato si je dal napraviti kamro, toliko, da more kje leči in si kaj skuhati.

Zaspali nista mogla.

„Nocoj tudi Sebenak ne bo zatislil oči,“ krehne Aleš, ki si je postlal kar na tleh.

(Dalje prihodnjič)

Koroška specialna trgovina!

Prodaja: vreče za žito, vrvi, povodce in vse vrste motvozov, vrvi za obešanje perila in motvoz za zavijanje, tržaške bičevnike, biče, vezi za cepce, metle, predpražnike, vrvi iz ličja in kokosa.

Vrvarna, trgovina z žimo, Crin d' Afrique, trgovina s krtačami in metlami

PLIBERK

Blagoslovljene velikonočne praznike želita vsem naročnikom, bralcem in prijateljem uredništvo in uprava „Koroške Kronike“

Treibacher Chemische Werke

Delniška družba
Treibach-Koroška

Vžigalni kamenčki, železne
zlitine, elektrokorund, kemi-
kalije, zlitine, kovine in zmesi
redkih talnih sestavin, radio-
aktivne sestavine, farmacev-
ski preparati

Podružnica: Dunaj - Wien

VIII., Albertplatz 1

Dobavlja:

Vžigalno kovino
Originalno Auer kovino

Navadne vžigalnike
Plinske vžigalnike
vseh vrst

Izvoz v vse dežele

Umetni (valjni) mlin

Josef Kropfitsch

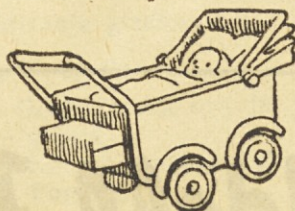
izvršuje vsa v mlevsko stroko
spadajoča dela solidno in točno

Zakamen - Stein, p. Vetrinj - Viktring

OMA - otroče hranilo

OMA - zdrob za otroke

OMA - posipalni prašek za
otroke

preizkušeni koroški izdelki skrbijo za zdravje
dojenčkov in otrok

OMA-družba
z omejeno zavezo

Št. Vid na Glini - St. Veit a. d. Glan - Tel. 123

Emajlirane posode

Docinjeni izdelki

Posode za prevoz mleka

Tovarna kovinskih izdelkov-Seebach

(prej EMIL NEHER - d. z. o. z.)

ST. RUPRECHT pri BELJAKU

Kavarna in
restavracija
na AVTOBUSNI postaji
v CELOVCU
Gabelsbergerstraße

Zelo prijetno je čakanje v udobnih
prostorih, kjer vam postrežemo z
odličnimi jedili, kavo, čajem, pun-
čem, kakavom, svežim pivom, žgan-
jem, likerjem - vse najboljše kakovosti

Čas odhoda vsakega avto-
busa javljen po zvočniku

Dnevno od 6. ure zjutraj do 24.
ponoči topla jedila in pijače

Vsako sredo, soboto in nedeljo
ples od 20. ure dalje

V KAVARNI in RESTAVRACIJI
„AUTOBAHNHOF“

Priporočila se
lastnik **Gottlieb Petz**

RESTAVRACIJA -
HOTEL

Fischer
BELJAK

Priznana dobra dunajska
kubinja
dobro oskrbovana točilnica piva
in na ledu hlajena vina
Na novo preurejeni prostori

Veselo Veliko noč želi vsem cenjenim odjemalcem v mestu in na deželi

IZDELAVA
LAKOV IN BARV

PETER DE CILLIA

FELDKIRCHEN - Koroška